

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

50 (583), 16–22 грудня 2010

МИКОЛАЮ, Я ЧЕКАЮ!

У неділю в рідний край
Завітає Миколай,
Принесе в своїй торбинці
Для усіх дітей гостинці.
Мій Святенький Миколаю,
Приходи скоріш, благаю.
Я до тебе помолюся
І тихенько пригорнуся.
Щастя дай моїй родині
І коханій Україні!

Олег ДАНИЛЮК,
7-В загальноосвітньої школи-ліцею
№ 23 Прикарпатського національного
університету ім. В. Стефаника

СЛУХАЛИ, А ЧИ ПОЧУЛИ?..

Олександр ШОКАЛО, м. Київ

В один день у цих слуханнях зійшлися минуле, нинішнє й майбутнє українства. Ще на минулорічних парламентських слуханнях “Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці” представники четвертої хвилі міграції розвалили стіну владної байдужості до сьогоденних проблем українського люду щодо загрозливих масштабів української трудової міграції. Але нині відбулася підміна животрепетних прагнень українського люду псевдоліричним слоганом “Нашого цвіту по всьому світу...”. Цвіт ніби й наш, а плоди стають не нашими. Ініціатори парламентських слухань “Українці в світі” марно намагаються знайти національну ідею в доктрині світового донорства України: “Місія України — бути джерелом духовної наснаги людства. У цьому її величчя і її національна ідея”. Проект “Українці в світі” з однойменною галереєю можна назвати хіба що пантеоном української пропащої сили. Бо змарновані для України таланти, які змушені були творити у вигнанні, — це не національна слава, а національна трагедія. І коли недалекі ентузіасти вихваляють, що дали українці світові, постає природне запитання: “А що створили ті “українці в світі” в Україні?”. Більше того, змішуючи в понятті “українці в світі” всіх “народжених Україною”, ентузіасти закладають динаміт під неподільну субстанцію Українського світу. Там, де змішано грішне з праведним — “сім пар нечистих і сім пар чистих”, як сказав у своєму відвертому виступі Іван Драч, не вийде нічого путнього. Якщо “Іван Грозний — великий українець”, то, за логікою ентузіастів, опричники Грозного — українські козаки. Не всі ті, коріння чийого роду “сягає української землі”, українці за душею й духом. На українській землі проростає й бур’ян. А ось ще репліки компетентних людей: “Якщо Кирило проповідує “Русский мир”, то чому цим не проповідувати Український світ”; “Але ж вони заклада-

ють під Український світ гримучу суміш поліетнічності українства”; “Це або через безтямність, або ними керують ворожі Україні сили”. Проповідування світового донорства України підриває українцям життєву силу, традицію рідної культури, духовний тип і національну гідність. Якби цей наш людський ресурс реалізовував себе не на чужині, а в Україні, ми мали б першорядну державу в світі. А поки що шукаємо свою долю між вигнаннями та останцями. Так було, так досі є, але далі так не буде! “Українці — для України!” — в цій ідеологемі передбачено право, обов’язок і відповідальність кожного українського громадянина й закордонного українця брати дієву участь у творенні Української держави. Українська ідея не в донорстві й не в безславному минулому. Українська національна ідея — безвічна, це програма життя української душі, програма самоздійснення нації власною волею з ресурсу самостійної сили.

Який же ресурс самостійної сили українці мають сьогодні?

Привертаю увагу до такої тривожної статистики: українські трудові мігранти становлять понад 10 % від загальної чисельності (близько 80 млн) мігрантів у світі. Згідно з даними, оприлюдненими в ООН, число українських трудових мігрантів, які постійно перебувають за межами країни, становить 8 мільйонів осіб, а в сезонний пік їхня чисельність значно збільшується. Частка українських емігрантів і трудових мігрантів, відносно до загальної

чисельності українців (близько 65 млн), найвища у світі — понад 45 % українського етнічного соціуму живе за межами України. Отже, українське соціальне ество роздвоєне на материкову й закордонну частини. Спорожнілу соціальну нішу на материкову заповнюють іммігранти з ще менш розвинутих країн, які деформують соціокультурне середовище України. Цей показник особливо тривожний на тлі депопуляції українського народу — низької народжуваності й високої смертності. А фінансовий показник заробітчанства, яким прагматики намагаються виправдати це негативне соціальне явище, знецінюється на тлі неокупних моральних втрат: зруйновані сім’ї й покинуті напризволяще діти, відрив від рідної культури й свого народу.

Найстрашніше, що міграція руйнує соціокультурне середовище будь-якої країни: втративши власну культуру, мігрант не творить і чужої. Мігрант подібний до блукаючого атома: він залишає свій етнічний світ і віддає свою енергію чужому світові. Нібито шукаючи можливості реалізувати себе, людина спалює свою енергію в чужому світі намарно. Бо тільки в процесі питомого етнічного життя спалахи творчої енергії людини утворюють безперервний світловий потік саморозвитку національної культури. За суттю своєю мігрант — споживач: він споживає ресурс чужого світу, а чужий світ споживає ресурс його особистої сили.

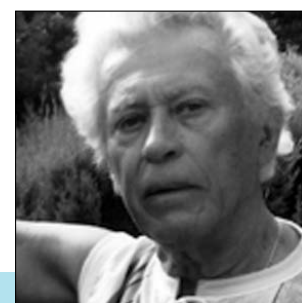
Закінчення на стор. 2

ЗЕМНА МІСІЯ МИКОЛИ РУДЕНКА

6

НОВІ ПОЕЗІЇ ВОЛОДИМИРА БАЗИЛЕВСЬКОГО

8–9

ІРИНА КАЛИНЕЦЬ — ПОРТРЕТ НА ТЛІ ЕПОХИ

10–11

2011-й НА ОДЕЩИНІ БУДЕ РОКОМ ПОНІВЕЧЕНОЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ТА ОБРІЗАНОЇ КУЛЬТУРИ?

Гіркий досвід останніх років навчив українців боятися, як вогню, панської ласки олігархічної влади. А вже коли вона галасливо заявляє, що бере під свою опіку й заступництво якісь ланки суспільного життя, то чекай чергового наступу на наші громадянські права й свободи, усіляких утисків, обмежень та інших “реформаторських” діянь. Назвемо кілька фактів, пов’язаних із іменами нинішнього мера Одеси Олексія Костусєва та голови облдержадміністрації Едуарда Матвійчука.

Сергій СВИТЛИЧНИЙ,
м. Одеса

Головою Одеської міськради Олексій Костусєв обраний лише кілька тижнів тому, тож про реальну діяльність казати ще нічого, хоча наміри його надзвичайно амбітні й реформаторські (у регіоналістському розумінні цього слова). Чи не найголовнішим своїм завданням мер вважає боротьбу за права російськомовних одеситів. На сотнях його агітаційних наметів красувалося гасло: “За російську мову!” Піарився кандидат у мери заявами на кшталт: “Я був і залишаюся прихильником державного статусу російської мови. Вона була і на-

що створена О. Костусєвим депутатська ватага матиме надзвичайні повноваження для втручання у діяльність установ і організацій, зокрема освітніх, культурних і громадських закладів. Вона активно займеться обрізанням функціонування української мови, витісняючи її з усіх сфер громадського життя. Місія її не добротворча, а руйнівна. Реалізація її заходів буде щедро профінансована з міського бюджету за рахунок платників податків, до реальної турботи про яких у мера поки що руки не дійшли. Чи покаже він приклад Україні, як треба вовком вигризати українську мову, невдовзі побачимо.

Тепер побіжно переповімо,

діяннями нардеп із восьмирічним стажем не уславився. Та ось вислужився перед Віктором Януковичем, відповідаючи за проведення президентських виборів на Одещині, і той за старанність обдарував його 18 березня 2010 року посадою губернатора найбільшої в Україні області.

Щоб якось задобрити одеситів, які на дух не переносять “чужих” столичних ставлеників і досить негативно ставляться до “западєнців”, Е. Матвійчук із перших днів почав спростовувати свою “українськість”. У переддень 9 травня він зажадав від мерії Одеси вивісити в місті червоні прапори, але вона стала на захист державного прапора і протиправне розпорядження ігнорувала. На всіх нарадах, у публічних виступах голова ОДА підкреслено послугується лише російською мовою й активно виступає за надання їй статусу другої державної мови. Тож не дивно, що на звернення обласної організації “Просвіти”, яку облрада нібито за несплату комунальних послуг вирішила викинути з орендованого приміщення на вулицю, губернатор навіть не відповів.

Справжню свою українофобську сутність Е. Матвійчук продемонстрував на другому тижні володарювання. Він видав розпорядження про вихід Одеської облдержадміністрації зі складу співзасновників найстаршої і єдиної в Одесі українськомовної газети “Чорноморські новини” і припинити її фінансування, чим поставив газету на межу виживання. Свій крок він пояснив як заощадження бюджетних витрат і боротьбу з їх розтринькуванням.

Та чи так це? Окрім “Чорноморки” (так одесити звикли називати газету), дотації з бюджету постійно одержували російськомовні “Одеські вісті”, болгарський “Роден край”, молдавський “Лучаферул”, грецький “Одіссос”, “Вірменський вісник”. Е. Матвійчук із цього списку викреслив тільки єдину обласну українськомовну газету, а водночас “Одеським вістям” збільшив річну дотацію на 1,05 мільйона гривень (до 4,33 мільйона), тоді як “Чорноморка”

Будьте грамотіями, як я!

претендувала лише на 820 тисяч. Не зважив губернатор, що за переписом 2001 року українську мову визнали рідною 61% мешканців області. На такий цинічний крок штовхнув губернатора його антиукраїнський запал. Так це розцінила і Національна спілка журналістів України, зарахувавши Едуарда Матвійчука до десятки найбільших душителів вільного слова.

Та не всяку пресу він недолюблиє. Особливо до вподоби йому газета міської організації Партії регіонів “Регіональний вісник”. Там, приміром, у числі за 4 серпня красувалося аж вісім зображень Едуарда Матвійчука, а дифірамби йому проспівані у дванадцятьох публікаціях! Навіть генсеки комуністичної доби не дозволяли собі такого.

Українські покажчики вулиць замінюють на російські

Не придумавши нічого кращого, щоб чимось задовольнити свої “вождістські” забаганки, Е. Матвійчук вирішив улаштувати своєрідну регіональну “культурну революцію”. Заради цього він гучно оголосив, що 2011 рік буде на Одещині роком культури. За словами виконувача обов’язків начальника управління культури і туризму Одеської ОДА Дмитра Флорова, губернатор доручив цьому відомству розробити план дій, який потім він має особисто затвердити.

Які саме заходи плануються, залишається таємницею, але одна цікава подробиця стала відомою. Нещодавно голова Одеської обласної ради Микола Пундик повідомив на брифінгу, що на буяння культури в регіоні не слід сподіватися, бо через нестачу бюджетних коштів 2011 року буде ліквідована навіть значна частина затверджених раніше

програм, спрямованих на розвиток культури. Чи будуть обрізані лише програми, що дублюють одна одну, чи якісь інші, голова облради не уточнив. Найвірогідніше, як і у випадку з “Чорноморкою”, область буде заощаджувати на суто українській культурі. Тож 2011-й, за версією Едуарда Матвійчука, правильно буде називати роком обрізаної культури на Одещині.

А сам він, прагнучи переплюнути в українофобстві Олексія Костусєва і маючи більші повноваження, ніж одеський мер, іменує себе “ініціатором і локомотивом упровадження російської мови як регіональної”. Саме за його поданням в обласній раді було проведено слухання з цього питання.

Далекосяжний і протизаконний намір Е. Матвійчука — зробити російську мову в регіоні фактично другою державною нарівні з українською. На його думку, це “дозволить вирішити питання з обов’язковими субтитрами на телебаченні, написами на вивісках, а також зробити вивчення російської мови в школах не факультативним, а повноцінним”.

Тож, як бачимо, опікування місцевих можновладців мовою і культурою загрожує великою бідою. Перехрестімося і повторимо слідом за Олександром Грибоедовим: “Минуй нас пуше всех печалей и барский гнев, и барская любовь”.

Хочу зауважити, що Едуард Матвійчук захищає, пропагує і силоміць насаджує мову й літературу, яких сам не знає. Уже є чимало свідчень, що він невдовзі може відібрати лаври у нашого самого найвидатнішого “професора”. В анекдотичну ситуацію він потрапив, коли у телеінтерв’ю про виховну роль патріотичної поезії радянської епохи прочитував вірш свого улюбленого поета Роберта Рождественського “Чекай мене”, хоч навіть школярі знають — це поезія Костянтина Симонова. А ще Інтернет облетіло фото з автографом, який Матвійчук залишив у книзі почесних гостей однієї з одеських шкіл: “Память о подвиге наших отцов и дедов, останется в нашем сердце навсегда и будет служить примером для подрастающих поколений”. Така ж грамотна, як і шеф, прес-служба ОДА сфотографувала це побажання за підписом Е. Матвійчука та обнародувала фотографію на офіційному сайті. Лише після того, як Матвійчука меткі й гострі на язик газетярів перехрестили в “губернатора ЖЫ ШЫ”, фото з сайту ОДА вилучили.

Займіться ділом, а не язиком!

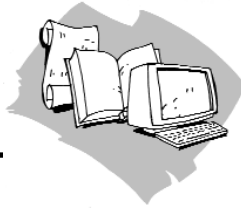
завжди залишиться нашою рідною мовою. Я обіцяю повернути на вулиці Одеси покажчики російською мовою. Я за російську мову в кінотеатрах! Одеса покаже приклад усій Україні, як треба вирішувати мовне питання...”

Посівши крісло міського голови, О. Костусєв насамперед вмістив на сайті міськради, замаскувавши під біографію, довжелезний панегирик самому собі: “У 1993 році Олексій Костусєв разом із однодумцями зібрав тисячі підписів одеситів за надання російській мові в Одесі офіційного статусу, — зазначено у життєписі нинішнього мера, і далі — заслухавши його доповідь, міська рада ухвалила: у роботі підприємств, установ і організацій Одеси російська мова використовується нарівні з українською. Це рішення діє дотепер”.

Та з останнім твердженням Олексій Костусєв, схоже, тепер не згоден, вважаючи, що ініційоване колись ним рішення міського керівництва нині не діє, що не лише на “Привозі”, а і в чиновницьких конторах та офісах бізнесменів усі шпарять по-українськи. Тож для виправлення такого становища та обдарування ласкою російської мови в Одесі він вирішив створити спеціальну комісію міськради. Склад і завдання її було затверджено у першочерговому порядку вже на другому пленарному засіданні Одеської міської ради VI скликання. Можна не сумніватися,

Студентів зігнали на піар-акцію на захист російської мови

● СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Марія ОЛІЙНИК,
м. Донецьк

— Вибори ректора, які мали відбутися 16 грудня, перенесли на 10 грудня. На мою думку, поспішність була викликана тим, що, змусивши відкликати кандидатуру звільненого 29 липня ректора Володимира Шевченка, МОН отримало непередбачений головний біль — документи подав самовисуванець Юрій Григорович Лисенко, директор навчально-наукового інституту “Економічна кібернетика” ДонНУ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки й техніки України, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, завідувач кафедри економічної кібернетики, який підготував 17 докторів наук та 49 кандидатів наук.

Юрій Лисенко зосередив свою увагу на європейській стратегії розвитку ДонНУ. Він виступає за:

- реальну автономію університету, бо сьогодні це лише декларація, межі автономії визначаються Міністерством освіти і науки та Кабінетом Міністрів України;
- авторитетний, а не авторитарний стиль керівництва;
- за незалежність профспілок, які продовжуватимуть відігравати важливе значення для захисту інтересів співробітників;
- за оптимальне поєднання фундаментальної та прикладної науки, навчального процесу та їх фінансове забезпечення;
- за гнучку кадрову політику.

Молодь повинна отримати доступ до управління, а пенсіонери — можливість передавати досвід і розвивати науку. Відповідно слід перерозподіляти і навантаження. Треба стимулювати співробітників до підвищення кваліфікаційного рівня, сприяти атестації наукових кадрів. Аудиторне навантаження співробітників, які займаються підготовкою дисертацій, повинно бути зменшене. Університет повинен забезпечи-

РЕКТОРІАДА ЗАВЕРШИЛАСЯ?

У минулому, 49-му числі тижневика, ми надрукували кореспонденцію Марії Олійник “Ректоріада в Донецькому національному університеті і навколо неї”. Маємо свіжі — добрі! — новини з провідного ВНЗ Донеччини. Слово Марії ОЛІЙНИК, заступнику голови обласної “Просвіти”.

ти централізовану фінансову підтримку таким співробітникам для участі в конференціях, публікацій результатів досліджень. Співробітникам повинні надавати можливість підвищення кваліфікації, стажувань, участі в проєктах за індивідуальними грантами, а завідувачам кафедр повинні надавати можливість перерозподіляти кафедральне навантаження.

Атмосфера виборів була досить напруженою: Міністерство не приховувало своїх симпатій до в.о. ректора П. О. Єгорова, тож йому на допомогу було направлено заступника Дмитра Табачника Євгена Сулиму. Він спочатку тиснув на проректорів і деканів факультетів. Потім зустрівся зі студентами — делегатами університетської конференції. Тим часом в.о. ректора Петро Єгоров заборонив небажаним журналістам заходити до зали — пропустили лише запрошених, із газет “Сьогодні”, “Комсомольська правда” та подібних. Решту журналістів брутально зупинила охорона, тож вони звернулися з протестом до прокуратури.

Довелося цитувати статті Конституції України та Закону про інформацію. Лише за годину до початку запросили акредитованих прес-службою університету журналістів на конференцію трудового колективу. Місцем дислокації визначили балкон, журналісти простояли шість годин, аби щось побачити.

Конференція була підготовлена до дрібниць, але вже на обранні головуючого все порушилося. Замість визначеної в.о.

ректора кандидатури проректора Тетяни Мармазової, конференція проголосувала за Володимира Подмаркова — голову профспілки ДонНУ. Далі сформували мандатну, лічильну комісію. У результаті 288 делегатів зробили все, щоб виключити шонайменшу помилку. Обрали лічильну комісію з числа 11 незалежних членів колективу, віддрукували бюлетені строго за кількістю зареєстрованих учасників конференції і принесли в залу безпосередньо перед початком голосування, провели голосування таємно, а підрахунок голосів навпаки — максимально відкрито. У присутності всіх делегатів актовій залі, десятків фото- і відеокамер озвучили буквально кожний бюлетень!

У результаті сенсація: переміг самовисуванець і програв вибори кандидат від Міністерства. Якби вибори в Україні проходили так само відкрито і чесно, ми з вами вже давно стали б частиною Європи.

Присутній на виборах заступник міністра освіти Євген Сулима всіляко підкреслював, що колектив обирає лише претендента на посаду ректора, а останнє слово — за Міністерством, сподіваючись, що Петро Єгоров набере хоча б 30 % голосів, і, незалежно від набраного відсотка Лисенком, Табачник призначить потрібного йому Єгорова. Втім, реалізувати цей сценарій не вдалося.

Колектив Донецького національного університету обрав ректором професора Юрія Лисенка. За нього віддали голоси 138 осіб з 288 делегатів (46 % виборців від статутної кількості 300 осіб), у той час, як за в.о. ректора Петра Єгорова проголосувало 89 делегатів (29,6 %). 53 особи проголосували проти всіх, 8 бюлетенів зіпсували. Ставленнику Міністерства Петру Єгорову не вистачило одного голосу, щоб подолати 30-відсотковий бар’єр. Таким чином Юрій Лисенко вперше на виборах на альтернативній основі в ДонНУ став єдиним кандидатом на посаду ректора.

Отже, Міністерство освіти і науки має розглянути кандидатуру професора Юрія Лисенка для призначення його ректором Донецького національного університету і підписати з ним контракт на 7 років, завершивши ректоріаду в ДонНУ.

Інтелігенція та студентство університету збирається відстоювати свій вибір будь-якими засобами, аж до страйку. Та й громадськість не допустить повернення до стилю керівництва 1937 року.

Петро АНТОНЕНКО

Конфлікти, про які йдеться, — це небажання Міністерства затвердити статут університету, а також правила прийому до нього. Але президент Могілянки почав з аналізу нового законопроекту про вищу школу України, адже саме в його концепції криються ті конфлікти. Річ у тім, заявив Квіт, що законопроект про вищу школу пропонує таку “реформу” освіти, таку її концепцію, куди вклади, на кшталт Могілянки, просто не вписуються. І цей законопроект, який уже понад два роки поволі обговорювали в освітніх колах, академічних колах, нинішня влада терміново почала просувати у парламент на ухвалення. Нова концепція вищої школи орієнтована зовсім не на Європу, а на Росію. Саме там, зазначив Квіт, повністю збережено радянську модель вищої школи, яку й пропонують Україні. З тою лише відмінністю, що в Росії набагато більше грошей, зокрема нафтогазових, що надає можливість якось “підгодувати” вищу освіту.

Законопроект практично знищує автономію українських університетів, яка ледве почала розвиватися, унеможливує розвиток в університетах серйозних наукових досліджень. Різко звужено можливості контактів з європейською університетською спільнотою.

І ось ще до ухвалення цього закону, запропоновані в ньому положення вдарили по Могілянці. Саме через те, що цей університет найкраще в Україні інтегрувався в європейській єдиний освітній простір. Великою мірою завдяки

МІНІСТР ПРОТИ АКАДЕМІЇ

Вища школа: автономія чи корупція, європейський вибір чи російська калька?

Саме так поставив питання на прес-конференції в УНІАН президент Національного університету “Києво-Могілянська академія”, доктор наук, професор Сергій Квіт. Приводом для звернення до українських медіа він назвав дві конфліктні ситуації, які виникли між університетом і Міністерством освіти і науки, міністром Дмитром Табачником. Але питання загалом про те, яким шляхом ітме вища школа України.

автономії закладу: саме це дозволило найкраще організувати навчальний процес раціонально, на розсуд самої академії витрачати кошти державного фінансування, чимало заробляти самим. Тепер усе це виявилось новому міністру непотрібним. У цьому й причина затримки із затвердженням статуту закладу. У цьому статуті чиновників від освіти не влаштовує багато що. Наприклад, вільне відвідування студентами лекцій. Те, що студенти проходять трициклове навчання, протягом якого мають змогу отримати кілька(!) спеціальностей. Те, що університет вручає випускникам, окрім загальнодержавного, ще й диплом самої Могілянської академії, це практика провідних університетів Європи.

Незатвердження правил прийому абітурієнтів до закладу також має принципову причину. Річ у тім, що при вступі до Могілянки обов’язковий іспит з англійської мови. Це принципово, і дві обов’язкові мови навчання — українська й англійська — записані в теперішньому статуті не випадково. Адже англійська — мова європей-

ської та світової університетської спільноти. В академії близько третини годин викладають англійською, в тому числі професори відомих університетів Європи та США. І ось це положення новий міністр і його Міністерство раптом назвали “порушенням прав абітурієнтів”, бо частина з них вивчали в школі інші іноземні мови. На це президент академії дав чітку відповідь, що абітурієнти Могілянки добре знають, до якого вишу вони збираються вступати, з якими вимогами, і що без знання англійської мови сюди немає чого йти. А поглиблювати знання англійської зможе кожен студент, адже її введено до програми навчання як і чимало інших іноземних мов, які студенти за бажанням теж можуть тут вивчати.

Отже, ще один парадокс сьогодні, ще одна, здавалося б, дивна колізія. Маємо один із найкращих університетів України, а інших — уже понад 250. Причому, деякі — просто профанація вищої школи. І ось замість того, щоб підтримати такий університет, як Могілянка, поширити його досвід, особливо щодо автономії в уп-

равлінні, його нищать. Причісують під російського штибу гребінку. І навіщо це робити? “Програми реформ” — насправді порожні декларації, коли доходить до реалій. А реалії такі: цій владі не потрібна європейська інтеграція, частиною якої є й інтеграція вищої школи. Не потрібна автономія ВНЗ, не потрібна прозорість навчального процесу. Бо потрібне інше — корупція, голе адміністрування чиновників, тримання всього під тотальним контролем. Заробляння самими ВНЗ коштів у такій системі теж не потрібне. Метода інша: щось там роздавати, ділити залежно від лояльності, а потім ще й тримати на “гачку”, контролюючи подачки. “Університет без корупції нині не потрібен”, — гірко зазначив С. Квіт. Додавши, що на нього, його заклад незабаром нашлють цілі шеренги різних перевірників.

Хоч як делікатно говорив Сергій Квіт, хоч як уникав політизації та гострих формулювань, усе ж, на запитання, що в підґрунті цього дивного “наїзду” Табачника і його відомства на університет, зазначив, що швидше за все політичні

мотиви. Не вписуються такі заклади в систему “реформаторів”.

Можна додати, що йдеться про особливий університет, один із найстаріших у Європі. Заснована ще 1615 року, Могілянка протягом двох століть мала величезний вплив на інтелектуальне, наукове, освітнє життя України. Чи не тому й було припинено 1817 року її діяльність за рішенням Святішого Синоду Російської імперії. А відроджено 1991 року, разом із відродженням незалежної України. Нині НаУКМА — це 6 факультетів, 3 500 студентів, 28 наукових центрів і наукових лабораторій, десятки бакалаврських, магістерських, докторських програм, бізнес-школа, школа журналістики, перша в Україні докторська школа. Тут узагалі багато що з’явилося вперше в Україні: вільне творче навчання, оригінальне тестування вступників, 100-бальна система загальної оцінки знань, триместрове навчання, вступ одразу на дві спеціальності. Звичайно ж, така вища школа такий владі не просто непотрібна, а заважає. Вже не кажучи, що Могілянка була і є епіцентром національного духу, могутнім осередком українства. Не випадково саме Могілянська академія стала одним із оплотів помаранчевої революції. Не випадково Сергій Квіт був чи не єдиним серед ректорів університетів України, який відкрито виступив із засудженням призначення одіозного міністра Табачника.

...Наступ на державницьке, національне триває. Ще одним полем бою стала українська вища школа. Якою їй бути — значною мірою вирішується саме зараз.

БІЛИЙ З ЧОРНОЮ ОЗНАКОЮ

З нас двоє — хтось зайвий: я чи білий — він, хто у ненадлій справі перемін безжальний до наїву і краси, глухий до найпалкішої мольби, хто жне мов кат, хто косить голоси, обличчя мне, відбілює чуби.

Чий рух сліпий, чия жорстока гра завершується крахом долі і справ. Хто нишком краде, явно відбирає все те, що сам колись подарував. Не білий той, хто гріє в чорні дні, а білий той, що чорному зрідні.
29—30.10.10

Міністерство, яке осідлав тимчасовець, так нахраристо шкіриться піками грат, що душа повстає:

стрепенись, як махновець,
і такої заграй, щоб упрів каганат.

А кризь грати в одязі іржавої хвої нерухоміють мертві ялини стойма. Та гледичія, ніби із погару Трої, закіптюжені серги усе ще трима.

Як повія, в червоному комбінезоні переймає заправка лукавством щита. Погар мертвої флори. Сугужно в цій зоні несвободи тубільцю,
що про глум пам'ята.
07.11.10

ДО ОДЕСИ В ПОРОЖНЕЧУ

*Що тая цариця —
Лютий ворог України,
Голодна овчиця.*

Т. Шевченко

Одесо,

впам'ятку твої уроки,
хоч ти й скупа була на благодать.
Та молодість свою відкличу, доки не демонтуєш вінченосну б...дь.

Незатишно мені, гадаю, й дюку¹ звідгоді, як нахабний руйнівник підняв на п'єдестал імперську суку й тим осквернив
твій припонтійський лик.

Як ти могла

пристать на святотатство,
щоб Друга вдруге на новітній лад ганебне запровадила кріпацтво, ліквідувала Січ і Гетьманат?

На зламах часу нечестиве діло сподівав хам й азійський твій бомонд.
Де ж напис:

"Курвіц — курві?" Зрозуміло,
щоб дякував зневажений народ.

Скажу твоїм ізгоям: "Менестрелі!

А що, як монстра,
нишком збуть братві?
На те й повія. Їй би при борделі стояти у Берліні чи в Москві.

Я повернув би молодість чинарі на Пушкінській —
із Пушкіним удвох
на славному Приморському бульварі продовжили б душевний діалог".
05.02.10

¹ Йдеться про пам'ятник дюку Рішельє**ФУТУРОЛОГІЧНЕ**

1

І світло і п'їтма, і суще й тлінь змішаються в гримучій кулі газу, і темні хвилі хворих поколінь розіб'ють груди в каламуті часу, і час помре, закутий у мертвину,

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ**ДУША ВОГНЮ**

осліпне простір,
скорчивши гримасу,
і хлине хвища, і не буде спасу...

й самородяща вивергне глибіню
із черева драглисту біомасу.
1.10.10

ФУТУРОЛОГІЧНЕ

2

Земля терпляча: пробача тортурі зятятим і дурним синам-катам. Але впадуть, впадуть терпіння мури і чорне сонце викотиться з брам, що їх на штаби горній брав Адам.

Як наркоман, що перевищив дозу і вбив себе, глухий до застороз, підірветься зарозумілий розум на бомбах необачних перемог.

І зрушаться піски й підзоли ери, зворотній рух почнеться навманці. І кроманьйонець виповзе з печери на полювання з каменем в руці.
20—21.10.10

ГРЯДЕ МУТАНТ

Ридай, ущербний ум содому,
зри, лаборант:
як Хіросіма хромосоми,
гряде мутант.

Він ген добра віддасть на поїд лихих забав.
І навіть темний антропоїд збагне — пропав.

Забракне кисню індивіду,
звихнеться Кант
епохи ГМО і СНІДу. —
Гряде мутант.

Хвостатий чи змієголовий,
ревнитель сюр,
він розхита світобудову тараном юрм.

В провали ринуть цезій, стронцій,
загине все.

Гряде мутант! Спис Змієборця
не спасе.

07.11.10

ДУША ВОГНЮ

Вогонь — він що?
Чи, може, хто? Не знаю.
Душа вогню сьогодні при мені.
Втішає мене тропіками раю
і обіцяє рай в зимові дні.

Я вірю їй,
та відаю й про інше:
як втрачу пильність, гнаний псами справ,
й вогонь лизне той скарб, який правіше:
опору духу — книги, я — пропав.

Душа вогню —
полярних вмістів суміш,
вона життю і смерті присяглась.
Вкрав Прометей вогонь, а не подумав
і про його пекельну іпостась.
22.10.10

ОДА СУЧКОВИ

Сталь забув — не здолав перешкоду.
Клятий сучок! — надривавсь дроворуб.

Поезія — така чудна структура,
що склад її не знає сам чудій.
Поезія — то не література,
та пані — бідна родичка при ній.
30.10.10

Ще відчай молодий, ще горе молоде,
ще сотами з медами повен день,
з дуриною меду, але вона
теж надто молода, тому смішна
й непояснима, як блакить, трава
з музичкою, жучком, який співає,
якщо зачепиш, і життя — ріка,
що невідомо звідки витіка
й куди впадає, мерехтить вода
й очима тайни в очі загляда
і відчаю, і горю молодому,
і сам ти тайна — ніби є й не є,
ця двоїна мінлива, повстає
сама супроти себе, хоч повстання
загаєне ще і до називання
не надається: завага ріка,
її оркестр — і не повірить важко
в доцільність ноші, що така ж легка,
як сяюча при стежечці ромашка.
11—13.07.10

Енергія життя
верта із крони в корінь,
щоб употужнить міць
дерев у час повстань.
Інерція життя
схилила до упокорень,
безжизних недумок,
смирених небажань.

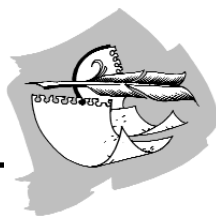
Дві посестри зійшлись —
зима і старість, рвіння
бракує тій, чий
незламні вороги.
Ту першу упійма
весна сильцем коріння,
а другій загрузать
в нетанучі сніги.

28.10.10

Душа зіркіша в чорноліссі ночі,
аніж удень, коли з більмом вона
й на побігеньках в плоті, та ж, як хоче,
шпиняє її, шарпа, розпина
на стернях клопотів, ще й стежить,
щоб не ширяла навіть півкрила...

Вночі душа сама собі належить,
лата ловецької сіті спроквола,

скарби її при ній, вона літає
і дозволу у плоті не питає.
То у Сузір'ї Ліри гнізда в'є,
то припада до човників могил,
коли захоче, яблука світил
й невидиме її видимим стає.
Вона, як вулик, і такий там рій,
що по меду йде плоть
сама в служниці.
І солодко, і моторошно їй
в державі ночі при душі-цариці.
01.11.10

Свіжа пошта! Посвіжішав обрій,
січень, а побільшало тепла.
Тільки добрі мають пам'ять добру,
у недобрим пам'ять куца й зла.

Я навчився добрих шанувати,
намагаюсь зрозуміти злих,
хоч і не навчився їх прощати,
зрештою, тут мова не про них.

Ось коли в одній і тій особі
непрозора суміш зла й добра,
дай не ошукатися во злові,
стримай шал жорстокого пера.

Доле, ти ж витягувала з ями,
коли й тяжко гнуло в яму зло.
Річ не в тім, що є й на сонці плями,
тільки б їх на серці не було.
08.01.10

За бідю тупа горе
переважно — навпрошки.
Прогинаються опори,
уриваються зв'язки.

Підірвались (мінне поле —
час) і друзі, й вороги.
Наковтались виднокола
жертв і попелу нудьги.

Жовтня вигубив палітру
бомжуватий листопад.
Тільки свист лозини вітру
слух терзає невпапад.

Навіть ти нервуєш, Буше,
пишношубий коте мій.
Грій мою сирітську душу,
сам зігрієшся при ній.

У холодному будинку
хай снаги мені додасть
трав'яна твоя шерстинка,
захисної барви масть.

Встигнем ще в обійми глею,
проминуші й ці жалі,
доки ми не під землею,
доки ми ще на землі.
19.10.10

Видобування світла із пітьми —
призначення поезії. Тому,
як і залежність волі від тюрми,
затям цей факт і не давай уму
дурної волі — не кляни пітьму.

Та й не пітьма це: голий листопад,
який хоч і зривається на плач,
та знає — мертвим лиш прикинувся сад,
а морок — від знеструмленості дач,
що плодить морок у сезон досад.
25.10.10

Пізного птаха голос,
знову ти плачеш, любий.
Рветься твій голос-волос,
звідки цей розпач лютий?

ця нетутешня туга?
чом ти один без пари?
Вмерла твоя подруга?
дітки твої пропали?

Горлом звітує горе,
горлом сирітство гріє.
Горе не можна — хором,
в хорі воно — не вміє.

Соло в нічній утробі
світу тремтить і рветься.
Тільки твій плач, як в гробі,
так, як і мій, здається.
25.06.09

Протікає з трупком бочка
під Сузір'ям Ліри.
Часу гумова сорочка
приросла до шкіри.

Здер би з шкірою, та шкіра
кровоточить тяжко.
Ніби той, що гра вампіра,
має кров за бражку.

Не гуляється, не п'ється,
сподівання марні.
Тільки серце не здається,
як не плаче, то сміється,
рветься з бучегарні.
11.11.10

Краєм оптики зору я бачу — це ти,
краєм ночі ідеш в шумовинні одеж.
Краєм світла ажурні я зводжу мости,
але ти вислизаєш у морок, о де ж
твое матове тіло? манливі шовки?
де очища, що в Нілу позичили блиск?

Скоро Ра уже викотить сяючий диск,
я в Єгипті твоїм переймаю піски,
краєм дотику краю сухий тамариск,
краєм слуху безмов'я пустелі ловлю,
я тебе і в пісках дожену, бо люблю...

а якщо твій зникаючий слід загублю,
краєм серця відчую безжалісний стиск —
краєм пам'яті ляжу в пішану ріллю.
22.11.10

У ринви ринув дощ, його рипуча мова
дратує й раниць слух, до стрічі не готова,
і з ним душа моя, а надто уночі,
недобрі скарги ті, і злобні ті плачі.
Немовби цей нічний,
непроханий цей гість

зриває на мені за власні звихи злість,
втішається, мов кат,
в нестримі устремління
безсонням затяжним,
тяжким до одуріння.
21.10.10

Занурюється недомірок-будень
в слизь мороку, глухі плачі сльоти.
Крізь листопад проредитися у грудень —
немов з могили власної втекти.

Аби постати в сяючій обладі
снігів лунких, їх веж сторожових.
Ми, як і флора, мертві в листопаді,
в його спектаклі граємо живих.

І тільки в грудні зміна декорацій
нам повертає нас, хоч не без втрат
сезонних, збитків та інфляцій,
яких завдав понурий листопад.
12.11.09

Віддали відкупне сади
і готуються до розп'ять.
Але ще де-не-де плоди
ніби вішальники висять.

Їх покарано лиш за те,
що дозріли пізніше, ніж
оте ранне та золоте,
що потрапило вже під ніж.

І благають вони — візьми,
пропонують себе мені.
Їм не витримать шал зими,
зогнивати їм по весні.

Світе милий,
я теж твій плід
запізнілий, зірви хутчіш.
Аніж гнити під листям літ,
краще зараз пусти під ніж.
21.10.10

МУЗИЧНА ПОШТА

Дубовий лист виолончельний...
А. Вознесенский

Музична палаюча пошта
з околиці шле навання
листи листопадним коштом,
та музика їх зупиня.

Кружляючи, падає легко
під ноги озвучений лист,
що формою схожий на деку,
а змістом, як в хорі хорист.

Ким різблений інструментарій
зі знаком затаєних лун?
Який неземний Страдіварі
домігся звучання без струн?

Та струни звучать десь зі схову
музично-поштових хурдель.
І вловлює слух перемову,
і вгадує — виолончель.

10.11.10

ПЕРЕДМОРЗНЕ

Загрозливе сонце загрожує люттю
пришельця, що флорі згинає хребти.
Вечірня калюжа вилискує ртуттю,
сигнал подорожньому — тут не пройти.

Неясно, що сталося з ніжним туманом,
з ледачим дощем, чий урвався мотив.
Щока горизонту рум'яним екраном
звістує — почався зимовий прорив.

Різкіше окреслились контури лісу,
лункіші важких поїздів голоси. —
Немов затялося леточе залізо
струснуть самовпевнений дачний масив.

Скляніє повітря, накатана схема
в гравця, що ця гра йому не первина.
І чує рослинним чуттям хризантема
крок вбивці, та все ще сміється вона.
26.11.10

Сяюче сонце, меланхолійний сніжок
в ролі кравецькій: небо зшиває і наст.
Арктики лапи ведмежі — казка, дружок,
тупни на старість, впікса її пінопласт.

Струшують мливо
господне чуттям в унісон
сойки скрипучі із обважнілих садів.
Жаль, що крихка оця казка,
текуча, як сон,
жаль, норавливий казкар:
спише чари в архів.

Вловлює жадібне око вже й натяк на те,
впростяж по білому —
чорного рвані бинти,
значно помітніші стали дахів декольте,
їхні плачі, що доплакались до твердоти.
04.01.10

Так посолила круто
зима щодення м'ясо,
так здибилися люто
її спартанські м'язи,
що у цупкі лещата
потрапила, як в ятір,
і на відшибі хата,
і самота у хаті.

Вона так довго мерзла,
що муза і крізь рами
уста її отверзла,
посолена снігами.
15.06.10

Просто звичка існування,
просто змаги в холосту.
Просто з круч років сповзання
в чорноту та німоту.

Просто буднів груба вовна,
просто світло і пітьма.
Просто туга беззмістовна
за отим, чого нема.

Просто спрага. Просто спроби
прихилити горню твердь.
Просто муки та хвороби.
Просто старість. Просто смерть.
25.08.10

Ірина ШУТКА, м. Львів

На дворі холодна мжичка проймає до кісток...

— Достоту така ж, як у листопаді 1971-го, — згадує Ірина Калинець. — Вдвійку з В'ячеславом Чорноволом ми йшли скупю освітленою вулицею Зеленою у Львові. В'ячеслав, передчуваючи арешти, давав останні настанови: “по журналу (мається на увазі “Український Вісник” — І. Ш.) я буду йти сам, ніхто нічого не знає, ніхто нічого не говорить...”. Звісно, я нічого не знаю, не чула, не бачила (навіть якщо й здогадувалася, що журнал друкує моя подруга Людмила, дружина Ярослава Дашкевича). Будь-яку записану на папірці інформацію про переслідування, обшуки (а після хрущовської відлиги вони ставали все частішими) В'ячеслав тут же або переписував своєю рукою, або, що частіше, запам'ятовував. Пам'ять мав феноменальну, а конспіратором був унікальним... “Тобі можуть інкримінувати хіба ст. 187, за “Комітет захисту Ніни Строкатої” дадуть півтора року...” — міркував він... Зі створення цього Комітету В'ячеслав планував перейти до “Комітету захисту політв'язнів України”; в той час у політтаборах найчисленнішими були українці. Тоді в Москві вже функціонував такий загальносоюзний Комітет, очолюваний А. Сахаровим, В. Чалідзе і А. Твердохлебовим. Деякі москвичі не схвалювали В'ячеславової ідеї відоселення, адже “коли в Москві стрижуть нігті, в Україні рубають пальці”. Та Чорновіл був переконаний, що український Комітет набуде ваги. ...Проте вже через півтора місяця нас арештували. Не знайшовши найменшого факту про мою причетність до “Українського Вісника”, мене, а згодом й Ігоря Калинца заарештували за ст. 62 КК УРСР “Антирадянська агітація і пропаганда” — в основу звинувачення було покладено вірші...

“...Ірина першорядна поетка. До того ж — блискучий публіцист. Есеїст. Прозаїк. Педагог. Науковець із цілком свіжим поглядом на українську й світову історію. Деколи, може, занадто експресивна, — вона драгує мишухів, яким хотілося б звичного загумінку, сонного затишку. Але такою вже вона є — гострою, рішучою, безкомпромісною. Інколи навіть нагадує троянську пророчицю Кассандру. Але хто коли в Україні прислуховувався до мудрих застережень?” — так у передмові до книжки “Попід золоті ворота (шість елегій про родину

Калинців)” пише Петро Шкраб'юк про Ірину Калинець, письменницю, філолога-слависта, громадську діячку, політв'язня радянських таборів (дев'ять років у неволі — за згаданою вище статтею), учасницю руху за національне й релігійне відродження, депутата Верховної Ради України першого демократичного скликання, Героїню світу (США) і кавалера орденів Княгині Ольги III (2000) і II ступенів (2005).

70 років — а саме стільки виповнилося 6 грудня Ірині Онуфріївні — це ціла епоха, яка для молодого покоління є історією. Для покоління Ірини Калинець — це спогади, на які завжди накладається тінь смутку: війна, бомбосховища, шепіт дорослих про розстріляних людей, вивезення до Сибіру, “колективізаційне” пограбування селянських родин... У Львові, згадує ювілянтка, енкаведисти шукали собі гарних помешкань, навіть у робітничих кварталах — наявність таких осель, обов'язково з усіма вигодами (ванна, туалет), була основним мотивом для вивезення або й фізичного знищення цілої сім'ї. У двокімнатному помешканні батьків Ірини Калинець цих вигод не було — це й врятувало сім'ю від вивезення. На відміну від багатьох її однокласників: майже половина з них у другий клас уже не прийшла...

— Біля 87-ї середньої школи у Львові, де я вчилася, була пересильна тюрма: на її подвір'ї в холод, під дощем і снігом сиділи сотні людей, чекали етапу (нині там меморіальна таблиця з іменами закатованих). А в школі з тендітних дитячих шийок грубо зривали хрестики, від старшокласників вимагали топтати ікони і бого-

ІРИНА КАЛИНЕЦЬ ПРО НЕВИПАДКОВУ ВІДСУТНІСТЬ ДОСКОНАЛОСТІ

хулити... Категорично заборонялося колядувати, святити Паску, водити гагілки (а вони продовжувалися і... чисельно маліли на очах, бо на місце дійства тут же прибував “чорний воронок”)...

Ірина Онуфріївна згадує факт за фактом, і хоча вони вже не таємниця, все ж у розмові набувають особливої гостроти і, зрештою, допомагають збагнути, чому такою потужною хвилею ринуло українське відродження вкінці 1980-х років, коли молоде “Товариство Лева”, фактично “діти війни і більшовицько-гебістської окупації”, відновили і різдвяні колядки та вертепи, і велич Великодня з писанками і гагілками, а потім — за безпосередньої участі Ірини Калинець — і свято св. Миколая, яке нині відзначають в усій Україні.

— Допоки живі наші віковічні традиції (а вони не переривалися навіть у найлютіші часи) — жива Україна, — каже Ірина Онуфріївна. — Традиції — це цілюще джерело порозуміння і миру між людьми. У жіночому політичному таборі в Мордовії у 1970-і роки, крім нас, українок (а це Дарія Гусяк, Марія Пальчак, Оксана Попович, Ірина Сенік, Стефанія Шабатура, Ніна Строката, Надія Світлична) перебували Сільва Залмансон (з Латвії, нині в Ізраїлі), Нійоле Садунайте (Литва), Галина Сливончик (Білорусь), Наташа Лаврентьева (Росія, Свердловськ). Вони були нам як посестри. Про кожну можна розповідати без кінця. Мабуть-таки, слід написати спогади (якщо намовлю до допомоги Стефу Шабатуру), адже всі ці жінки — непересічні особистості.

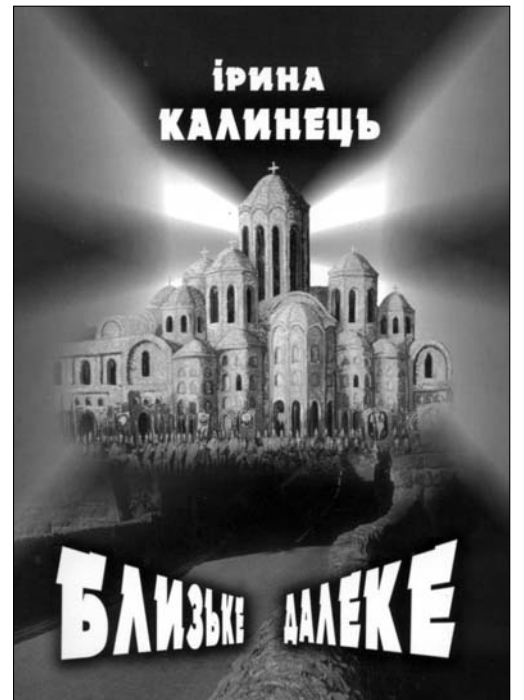
Згадую також групу православних віруючих жінок із Росії. Деякі з них відбували другий або й третій термін тільки за те, що не визнавали тодішньої ієрархії РПЦ — називали її сатанин-

сько-гебістською. Для них останнім Патріархом РПЦ (і цілком слушно) був закатований більшовиками Патріарх Тихон... Та основне: у задротованому колі між усіма нами ніколи не було жодних конфесійних непорозумінь. У перший день посту всі ми взаємно складали поклін миру і прощення, а вечорами ці російські жінки, завершивши довгу молитву, охоче слухали мої розповіді про українські традиції: святкування Різдва, Спаса, Зелених свят, Великодня... Якось кажу їм: “Але ж я розповідаю про традиції, які сягають дохристиянських часів!”.

А вони докірливо похитали головами: “Іра, но Бог то всегда был!”. Та чи є ще нині в Росії такі, як ці вірні християнки? Чи хоча б котрась із них визнала там мученицею за віру? Вочевидь, старших із них уже давно немає серед живих. А одну з наймолодших — незабутню Раю Іванову — гебісти свого часу перевели з табору в психіатричну лікарню (попередньо намовивши її родину дати на це дозвіл, мовляв, таким чином її випустять на волю). Ми розуміли, що це обман, хотіли оголосити голодівку протесту — Рая зраділа, але раптом після молитви сказала: “Це випробування. Не голодуйте. Хай буде Божа Воля!”. Вона загинула в тюремній лікарні...

— Чи стикалися ви, політв'язні, з побутовцями?

— Якщо стикалися, то хіба в карцерах (хоча тримали нас окремо), у лікарні, на етапах... Пригадую етап у пересильній тюрмі в

Харкові: довжелезні колони в'язнів, усі у сірих робах, із опущеними головами і закладеними назад руками... Я знала, що свого часу через харківську пересилку перейшов і Патріарх Йосип Сліпий, який був і є для нас усіх символом протистояння сатанинській комуністичній системі. А нині в Харкові зняли меморіальну дошку Йосипу Сліпому... Чи ж це не знак, що система повертається?..

Після Хрущова політичні зони були вже порівняно невеликими островами на тлі величезних побутових таборів, якими була обсаджена вся імперія. На пересилках, у карцерах ми бачили як над побутовцями дико знущалися наглядачі. Постійно п'яні, вони виладовували свої атавістичні інстинкти на найбеззахисніших: половинили в нещасних скупі посилки, вислані такими ж нещасними матерями, збували побутовцям самого, а потім нещадно їх били. Особливо жорстоко поводитися з жінками, які народжували дитину в ув'язненні (через два тижні немовля забирали в тюремний придулок, а маму — якщо бунтувала — запроторювали в карцер)... Коли, “озброївшись фактами”, я запротестувала проти такого поводження, начальник колонії у Барашево (Мордовія) Байков сказав: “Ви їх не бачили зблизька! Це ж справжні злочинці — злодії, бандити, їм не потрібне ваше співчуття, вони вас тут же зладуть”. Без сумніву, у побутових тюрмах були вбивці, грабіжники, гвалтівники, наркомани, та основна маса — дрібні порушники, нещасні, донищувані духовно люди. Я співчувала їм.

...З проголошенням незалежності віруючі Української Церкви — УГКЦ — заопікувалися малолітніми (фактично дітьми), ув'язненими у т. зв. “закритих ін-

Зустріч з Іриною Калинець 25 червня 2010 року

тернатах”, а отець Ігор Цар поставився роботі в колонії... А там — голі, босі, голодні в повному розумінні цього слова. І чимало з них, мабуть, можуть (або й потребують) зрозуміти сенс покаяння перед Творцем-Законодавцем. Може, бодай якоюсь поміччю (дещицею харчів і молитвою) їм нині зайнялися б парафіяльні громади українських Церков, бо порятувати від темряви може тільки Бог. Проте цього ніколи не зрозуміють ті, хто, “вступивши в коридори влади, побратався з сатаною” (за висловом Л. Кравчука), а це “братання” — релікт комуністичної системи, в якій, як писав Василь Стус, “на однакові квадрати поділили білий світ — рівне право всім страждати і один носити гніт”...

Безперечно, у тодішніх виправних колоніях-квадратах були й такі, що ревно виконували (за горілку, обіцянку дострокового звільнення) злочинні настанови начальства щодо політ’язнів. Але ж такий “одобрямс” ненависті до будь-якої вільної думки панував у всій імперії (недарма вона називалася “великою зоною”), і проголошували його далеко не ув’язнені в побутових таборах, а начебто “свободні люди” — фактично наглядачі по духу. У “великій зоні” вони множилися, як дроздофільи — в осередках компартії і комсомолу, на кожному підприємстві, в кожній установі, в навчальних закладах, в армії. Нинішня стимуляція ненависті до свободи, до духовності, до всього українського випливає саме з практики “великої зони”, і пропагують її все ті ж по духу більшовицькі “наглядачі”, які, проте, нині обіймають високі посади... Спам’ятовувати їх, пояснювати їм щось, переконувати їх марно... Тут пригадається одне японське оповідання: чималу сім’ю оточили розбійники і вбили найстаршого — дідуся. А бабусю заламала руки і взялася читати бандитам мораль. Слухаючи її, вони знищили всіх, а вінці її саму, сказавши тільки “жаль, так гарно говорила старенька”... Я не хочу уподібнюватися до бабусі перед розбійниками...

— *Ірино Онуфрійовно, звідки у Вас науковий інтерес до історії?*

— Практична праця почалася в таборі: там була невелика, але цінна бібліотека, яку залишили попередниці (зокрема Катерина Зарицька), унікальні книжки мала Сільва Залмансон. Крім того, ми передплачували чимало новинок (на це йшло майже все, що ми заробляли й отримували від батьків). Після звільнення я мала змогу виступити з доповіддю “Географія походів князя Ігоря на половців. (За “Словом о полку Ігоревім”)” у Весоюзному географічному товаристві в Москві. З приємністю згадую зустрічі в Санкт-Петербурзі (тодішньому Ленінграді) з відомими російськими дослідниками “Слова о полку...” (академіками Ліхачовим, Дімітрієвим) — це додавало наснаги. У результаті моїх досліджень вийшло кілька праць: “Студії над “Словом о полку Ігоревім”, а також на тему хрещення Русі, про епоху Ярослава Мудрого, зокрема митрополита Іларіона Русина (за моєю гіпотезою, він же Феодосій Печерський) та його унікальне “Слово о законі і благодаті”. А от епоху гунів я спробувала розглянути крізь призму біблійних джерел.

— *І зараз Ви працюєте над Біблією?*

— Над лінгвістичними архетипами Біблії. Намагаюся довести, що тексти Книги Буття не міфи, а універсальні архетипні схеми — справді Слово Боже.

— *Ви працювали (і працюєте) з минулим не тільки теоретично, а й, так би мовити, практично: разом із чоловіком “відкрили” Богдана-Ігоря Антонича, організували акції відзначення важливих історичних дат і вшанування пам’яті видатних українців, а також жертв тоталітарних режимів; а нині Ви є головою наглядової ради Національного науково-дослідного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького”. В одному з інтерв’ю Ви зазначили, що тільки відновлення історичної пам’яті може зупинити деградацію суспільства. Чому минуле є таким важливим?*

— Йдеться не просто про історичну пам’ять, її хаотичне нагромадження, а про історичний досвід, із якого можна і треба робити висновки. Фактично, після розвалу СРСР у нас мало що змінилося. Нині реанімується дворечі: владоможці одне обіцяють, говорять (“так у нас хороше!”), а інше роблять. Тривожить і те, що відбувається в нашій міліції: незаконні затримання, побиття, вбивства затриманих чи ув’язнених. Усе це нагадує тактику НКВС і практику наглядачів у виправних колоніях СРСР.

У другій половині ХХ століття видатний філософ і психолог К. Г. Юнг писав: “Не думаю, що хтось піддасться маячній назвати те, що відбувалося і нині подеколи відбувається в концтаборах диктаторських режимів, “випадковою відсутністю досконалості” — це прозвучало б як знущання”. У ХХІ столітті ця маячня-знущання в Україні звучить на повен голос. “Є речі, які з визначеної точки зору становлять собою крайнє зло, тобто є вкрай небезпечні. Є також речі в людській природі, які вкрай небезпечні і відповідно до цього виявляються злом для кожного, хто стоїть на лінії воєню. Замовчувати таке зло не можна, бо нічого, крім оманного відчуття безпеки, таке самозаспокоєння не дасть” (К. Г. Юнг). Ми довго корилися самозаспокоєнню, закриваючи очі на начебто дрібну фальш, начебто якісь там неминучі дрібні помилки, а гнійна пухлина тим часом наповнювалася, росла — і нарешті відкрилася. І саме тепер у всій повноті виявилися огидні обличчя аморальних владодлюбів, чия “міра беззаконня уже виповнилась”.

Михайло Голубець, професор, академік НАН України, почесний директор Інституту екології Карпат НАН України: “Для мене Ірина Калинець (яку знаю чи не все життя, і з якою, як народні депутати, ми працювали впродовж 1990—94-го) є уособленням не просто львів’янки чи галичанки, а уособленням українки. І вона не тільки берегиня сімейного вогнища (як звично трактуємо жінку), а зразок жінки-борця: завжди присутня на вістрі найгостріших політичних, соціальних проблем; вона там, де є гаряча точка. Як світлий, сильний, гострий розум уміє дуже точно інтерпретувати події і знає, як варто чинити в тій чи іншій ситуації. Енергійна, завзята, рішуча, відважна, завжди прямо в очі казала й каже те, що думає. Проблема тільки в тому, що ті (насамперед представники влади), до кого вона звертається, не чувають, просто нездатні сприйняти сказане...”

ШОТЛАНДІЯ-УКРАЇНА У СЛОВІ РОБЕРТА БЕРНЗА

Мало хто знає, що рецепція світової літератури в українській літературі, що бере свій старт від Тараса Шевченка, розпочинається саме з імені Роберта Бернза (Robert Burns). Саме Бернза згадає Тарас у своїй передмові до “Кобзаря” й називає його “поетом народним і великим”. І. Франко проводив паралель між Шевченком і Бернзом, Леся Українка радила братові Михайлові включити твори до антології кращих зразків світової поезії українською мовою, П. Грабовський у листах до І. Франка із закликом писав, що пісні Бернза “щиро народололюбні”.

Шотландський Бард був для Тараса Шевченка втіленням того полум’яного поетичного духу, якого так бракує в українській літературі. Саме цей дух і дає змогу врятувати свою мову та зберегти націю. Шевченко мав особливу програму творення України, але шотландський досвід, зокрема ж творчість Роберта Бернза, були для нього вкрай важливі. Шотландія, попри столітні змагання з англійцями, попри криваві битви, встояла, не позбулася свого незалежного й гордовитого духу. А Роберт Бернз — один із тих велетів, який у слові витворив образ своєї нації, втілює основні константи національного психотипу, ментальності, ідентичності. Сьогодні шотландська культура вкрай важлива для нас: вона може бути тим позитивним досвідом, що має бути створений задля порятунку України.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

Епізод про звернення до Бернза в передмові Шевченка озвучив у Музеї книги та друкарства на території Лаври під час презентації вибраних перекладів Роберта Бернза українською мовою модератор зустрічі Віталій Радчук, відомий мовознавець і теоретик перекладацької справи. Нещодавно в київському видавництві “Богдана” накладом у тисячу примірників побачило світ дивовижне видання Роберта Бернза, на яке українська література вже давно чекала. Не можна сказати, що Бернза в нас не знають. Навпаки, в радянські часи для багатьох це був один із найулюбленіших європейських поетів, якого, правда, більшою мірою знали в перекладах Маршак. Цього року мене приємно подивувало, коли презентацію книжки “Наш Лукаш” у Львівському університеті ім. І. Франка було розпочато саме з Бернзового “Джон-Ячмін” у перекладі Миколи Лукаша. Все це засвідчує повагу й українських перекладачів до шотландського Барда, поетика, образності, мислення якого не були чужими для української культури.

Співпородниками пропованого видання стали Петро Корміло (колишній голова, а тепер почесний член Товариства Бернза, шотландець-націоналіст із українським корінням, перший перекладач поеми “Кавказ” Тараса Шевченка шотландською мовою) та київська вчителька англійської мови Ганна Дика. Певною мірою до цього тандему долучився й Віталій Радчук, чим і зумовлене те, що в результаті вийшов не Бернс, а такі Бернз. Можливо, таке написання поки що видається не зовсім звичним для українського читача, проте воно відбиває полум’яну силу поетового слова своїм дзвінким звучанням.

До видання “Вибраного” увійшли різноманітні переклади Бернза, які існують в українській перекладацькій історії — ті, які робили ще Іван Франко й Павло Грабовський, також чимало перекладів Василя Мисика й Миколи Лукаша. Є в пропонованій книжці й зовсім нові переклади, які запропонувала на розсуд читача Ганна Дика. Звичайно, до видання увійшли далеко не всі твори Бернза, перекладені укра-

їнською. Також чимало творів шотландського класика ще чекають на свого перекладача, як зауважив Віталій Радчук. Дещо, природно, потребує ревізії та доопрацювання. Це видання навряд чи можна поставити в один ряд із повнокровним виданням Бернза 1959 року (тоді в СРСР відзначали 200-річчя з дня народження поета). Проте й пропонована книжка доволі цікава, зокрема і в плані художнього оформлення. Також до кожного вірша подано невеличкий опис, що допомагає зрозуміти історичний контекст, у якому було написано вірш, спеціфіку присвяти тощо.

Головне, книжка розбиває кілька наявних і досі міфів, які оповивають ім’я шотландського Барда. Можливо, тепер уже не пишуть у літературознавчих дослідженнях про те, що Роберт Бернз — яскравий виразник марксистської ідеології, проте не всі знають, що Бернз — не англійський поет, а шотландський, що писав він свої твори не англійською мовою, а переважно таки шотландською, що Бернз був доволі шляхетною, інтелігентною людиною, яка в поезії явила прекрасні зразки чи не францисканської любові.

*Звіряток, чом ти скачеш так?
Тебе пройняв безумний як!
Гей, стій же, не бїжи в байрак
Мерцїй ховатись!
Ти думаєш, оцей держак
Я взяв, щоб гнати?*

*Як жаль, що людське панування
Розбило світове єднання!
І ти тікаєш без вагання,
Хоч і мене
Приречено на існування
Таке ж сумне.*

*Ти злодій на лану моїм.
Що ж, якось треба жити всім.
Я зерна дам тобі, ходім!
Я знов посію,
А зараз колосом одним
Не забідню.*

Не випадково поезію Бернза зараховують до сентименталістського напрямку. Але разом із тим у Бернза є прекрасні вірші, в яких відображено філософію чину. Це вірші-дії, які наповнюють шотландські серця відвагою й хоробрістю. Саме тому Шотландія й змогла вистояти попри всі

кризи і війни. І навіть сьогодні, шануючи британську Співдружність, маючи добрі стосунки з Англією, ця країна все одно хоче бути незалежною. Незалежність — це шлях до самозбереження, до існування в історичному великому часі, а не на маргінесах імперії, нехай і неолиберальних.

Презентація спробувала сформувати багатогранний погляд на Бернза: були представлені чудові музичні композиції, прочитано чимало віршів поета й оригінальною шотландською, і в українських перекладах.

Бернз щороку об’єднує навколо себе тисячі шотландців, які не просто знають про поета, а живо спілкуються з ним, шанують його не як застиглу скульптуру на берегах Часу, а як живу сутність, весь час наново присутню в кожному новому епоху: з’являються нові постановки, екранізації, інсценізації, інсталяції на основі творчості Роберта Бернза.

Сьогодні Роберт Бернз міг би стати тим Поетом, який би допоміг українцям повернутися до себе, зупинити час вакцічного абсурду й цинічного броду, в якому ми опинилися. Під кінець зустрічі Тарас Компаніченко ледь змусив себе виконати композицію. Він зізнався, що підтверди би йому довелось пробути в Пеклі, яке називається “вибори по-українськи до місцевих рад”. Відчувалася колосальна виснаженість Миття. Бернз також боровся з цією брутальністю та несправедливістю, але його поезія має особливу “апелативність”: вона промовляє, апелює до мільйонів читачів у всіх куточках світу.

Це поезія інтимних переживань і героїчних закликів. Між Шевченком і Бернзом надзвичайно багато спільних і надзвичайно подібних сюжетів і на біографічному рівні, і в площині художніх образів. Зрештою, Шотландія як жодна інша європейська країна постає близькою й відкритою до України. Україна має відчуті це, а поезія — прекрасний спосіб порозуміння між націями.

Митець зміг знайти такі форми для поетичних вібрацій, які не тьмяніють із часом. Хочеться вірити, що ця книжка знайде свій особливий шлях до хороброго й шляхетного українського серця.

“Поезію 2010-х років чекають яскраві сполучення культурних панорам, нові означення царин нез’ясовного та експерименти з мовою”.

В’ячеслав ЛЕВИЦЬКИЙ

ПОЕТИКА ПРИПЛИВУ
САВКА Мар’яна. Тінь риби. — Львів: Вид-во Старого Лева, 2010. — 64 с.

Мариністика завжди приносила в українську літературу щось досі не відоме. Книжка М. Савки — не виняток, починаючи вже з наскрізного символу. За плюско-том плавців і розсуванням зябер авторка не вбачає суцільні міфологічні начала, але й не віддає фігури підводних мешканців на відкуп описовості. Риба в цих віршах провіщає кількарівневу вразливу та невловну світобудову. Бо, власне, на саму таку світобудову скидається “тінь риби”.

Хоч як парадоксально звучить, утім ліричний суб’єкт Савки не занадто скутий людською натурою. “Зроби наяду схожою на мене, — просить героїня одного з творів, осікаючись: — ...Але чи хто наяду запитав, // ко-го вона лишила поміж трав... // і що вона таке чи хто вона? // Солодкий хміль. Озерна таїна...”. В інших віршах “я”-поет зачинає перлину (“Втрата мови”), а згодом опиняється біля патологоанатома. Причому з-під лека “випорскує чорна перлина” (“Сон осінньої ночі”).

Також належність людини до видів норолівої риби зрозуміла з хрестоматійного посилення: “Що Тобі, Господи, треба? Ти ж маєш усе... // І тримаєш... цей світ, як старий Гемінгвей...”. Нурт водних припливів та роздуми про свободу вже майже приречені на ототожнення, особливо після “Ефіопії” С. Жадана. Проте в аналізованій книжці таке зіставлення сповнюється передчуттям драматизму. Авторка невимушено легко й пестливо переплітає екзотичні краєвиди з натяками на близьку загрозу. Хоч і йдеться про те, що “понад морем туман, ніби збиті вершки”, антураж не стає вповні милостивим. Вільність оцінюється тут через “відчуття, коли ти на гаку”, яке “додає нам ваги, бо якщо хтось на тебе полює, // Отже, ти ще живеш”. Змальовані курортні базари забивають дух не розпродажами з печери Алладіна чи багдадськими злодіями, а тим, що “цікаві очі” “висновують сіті // для тих хто невпійманий”.

Духовна самостверженість, напіврозгадана й часто затемнена для сторонніх, і є “тінь риби”. Дивний зоровий ефект — примарне ковзання течіями — це символ невловної мови. У розіграному “курортному романі”, що так личить пейзажам, ліричний суб’єкт стає Мефістофелем, “дарма... жодного Фауста // якого б могла приручити // або ж навчити твоєї // до біса красивої мови”. За любові неінсценізованої героїні, коли “цілувались уранці // ротами солоної тиші... — // доказу близькості моря”. Як стане відомо, без серенад узагалі “по-шерхне мова”.

Зате розпливчата пляма під хвилями поглинає світло. Цьому невидимий світ звить і сподівань завдячує своєю привабливістю. З облямівки ефемерної тіні острови поетеси проростають, ніби крихітна Країна Чудес. Там видно “обрій, // Куди заховано... рай” і куди падають “сизі дні, // Як афе-ни з тендітних стебел”. Чудернацькі ландшафти уособлюють мірило для правдивого впізнавання всіх адресатів присвят. Не опанувавши моторику з заклячуванням “неба усередину конверта”,

Ворожіння на трилиснику

Здається, літературний 2010-й, що добігає кінця, напрочуд важливий однією історичною паралеллю. Рівно за сто років до нього наставало десятиліття, вирішальне для численних художніх шукань. Саме в 1910-х античного Музагета рішуче проголосили проводирем вітчизняні символісти. Тоді ж окреслилося коло київських “неокласиків”. А зблизька долинав шелест конфеті з перших запальних реплік авангардистів...

Чи змінилась атмосфера за суттєвий проміжок часу? Варто простежити це на прикладі кількох найновіших ліричних збірок. Адже, як відомо, поезія — не лише втілення всезагальної чутливості. Її внутрішній вибагливий метромом нерідко задає ритм майбутнього. У запропонованій версії такий ритм розпадається на три такти — доробки трьох знаних імен. Тонкі видання П. Вольвача й М. Савки схожі на “плани-проспекти” творчих шляхів, що могли б сміливо, хоч і бережливо освоюватися надалі. Вибране П. Мідянки відтіняється досі не друківаними текстами, змушуючи поглянути на автора без кліше.

У результаті не хочеться, щоб із трьох досить прикметних збірок 2010 р. вигалужувалося, як завжди, троїсте розпуття для 2010-х років. Якщо є шанс бодай на якнайдрібнішу спадкоємність, хай виокремлені томики виявляться таємничим трилисником для лірики з початку десятиліття. За свідченнями ботаніків, листя слід зривати навесні. Тож доведеться змиритися: час критичних прогнозів не випадково збігається з порою ворожіння, у т. ч. на рослинах.

мар'яна савка ТІНЬ РИБИ

либонь, не збагнеш, що В. Герасим’юк ховає “за пазуху міста... мокрі Карпати”.

Назагал море — це вправно дібрана метафора чутливості. У нарошуванні відповідної гостроти М. Савки майже немає рівних. Подібно до А. Ахматової, письменниця розвиває свою “поетику речі”. Завдяки опредмеченості складна тема утриманого душевного тепла не скочується до трюїзмів. Усе, чим лірична героїня “напивається досита”, вона носить, “мов книгу”. Через таке ж балансування між задумом та розкриттям ідеї поезка сміливо експериментує зі строфами, мелодикою та римуванням. Трелетний голос у медитації, наприклад, може збитися на говірний вірш. Але після цього читач звикає не довіряти неточним співзвуччям. Те, що в рясно цитованій “Втраті мови”, римуються слова “мова” та “моря”, “світ” і “вітер”, “встигла” — “перлину”, хочеться доводити, наче теорему...

... Зрештою, хіба не сама авторка натякала: якщо мова шерхне, її освіжать припливи?..

КНИГА П’ЯТДЕСЯТИ ПЕРЕХРЕСТЬ
ВОЛЬВАЧ Павло. Вірші на розі. — К.: Ярославів Вал, 2010. — 64 с.

Як і М. Савка, П. Вольвач у новій збірці експериментує з палімпсестами просторів та героїв. П’ять десятків уміщених віршів стають п’ятдесятьма мальовничими перехрестями. Причому тепер поет, схоже, підкресленіше, ніж раніше, прописує “звукову мапу”, не відкидаючи слова, “так по-розбійницьки узброєні”.

Попередня книга письменника “Триб” значною мірою вибудувала вертикаль, якою пересувався ліричний суб’єкт. Тепер мо-

прикметної причини. Київ, про-никливо обжитий його ліричним героєм, змальовується буквально в дусі виступів М. Бойчука, В. Петрова та ін. Це місто розкривається в ореолі химерної гіперкультури, сповнюючись якимись іще візантійськими відлуннями. Столиця в жовтні — то “немов // зранку килим хтось перський повісив”. Тутешні панорами не надаються розгадки, як “тінь риби” у М. Савки: “Може не горби, може піраміди // Розібрати важко. Тиша. Узвіз”. Не дивно, що лейтмотивною горолянкою серед таких пірамід стає “донька фараона”, з якою читач зустрічається в кількох “віршах на розі”. (Між іншим, через оригінальну багатозначність згаданого символу в ньому прочитується навіть пам’ятник Батьківщині-Матері).

Гра з розмиканням сенсів досягається ліриком і у звуковій сфері. Так, територією, що нерідко “переселяється” поемами в царину аліге-рацій, є Буковина. Пам’ятним у цьому плані, безперечно, лишається рядок М. Вінграновського “Над Чернівцями вороняччя...”. За припущенням же П. Вольвача, “в чернівцях десь насиплять червінців”. Зовні проста лінгвістична перестановка вподібно-лима місто з певним манливим скарбом. Хоча в цілому така захопленість батьківщиною Пауля Целана та романтичного Hotel Bristol, де “із порцелян // Небо й земля”, типова для поета.

Автор не відходить від геометриз-ованості, неприховано-ності швів, не повні-стю стертих ліній в художньому укладі. У віршах “миготить народець м’ясного крою”, а “на взуття нова сезонна скид-ка... // Дрібна, нена-че цяточка баржі”. Проте вже в остан-ньому з наведених образів простежуєть-ся відчутний ухил до кінематографічності.

Ліричний суб’єкт, узагалі схиль-ний до говірної пластики, мимо-хідь прохоплюється: “Горбаті ріки вгору-вниз // Течуть. Стоп-кадр для порядку: // Булижник. Жовте листя. Зблиск // Старої, при бор-дюрі, ґратки”. Здається, все це вловлюється невимушено, наче на камеру, вмонтовану в телефон. Справді, дівчинка на тлі чорного асфальту “підсвічена ссаймом мо-більника // голубіє ликом немов мадонна”.

З режисерськими прийомами варто порівняти й афористику П. Вольвача. Попри метафорич-ність, насиченість натяками він уміє добувати “свіжі кадри”. “...Немає Холодного. // Вогне-пального — теж”, — кидає лірич-ний герой за кілька віршових під-воріть після присвяти Миколі Хо-лодному і зникає за рогом.

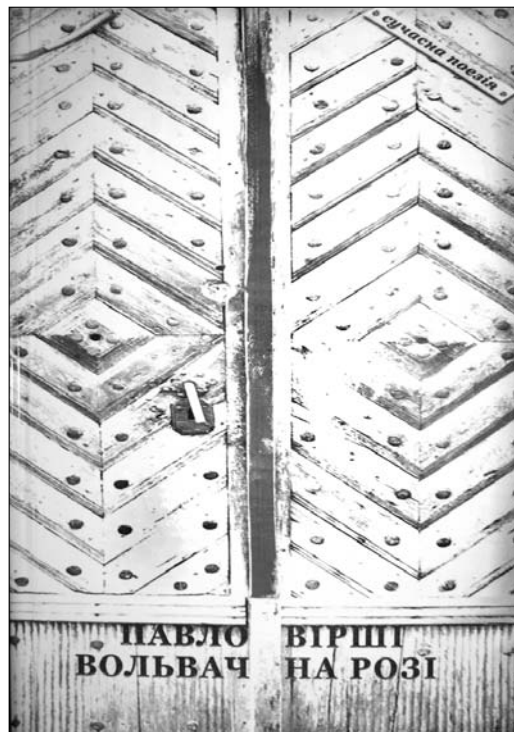
ПОЛІТ НА “МІДНОМУ ДИРИЖАБЛІ”
МІДЯНКА Петро. Луйтра в небо. — К.: Темпора, 2010. — 392 с.

Як зауважує в анотації автор оформлення Ю. Кох, П. Мідянка “у паралельному вимірі є... рок-барбаншиком угорського гурту

“Lokomotiv GT”. Можливо, ху-дожник правий, але всіх музич-них асоціацій не вичерпує. Назва книги закарпатського поета літе-ратурною мовою — “Східці в не-бо” — не може не нагадати про гіт “Led Zeppelin” із аналогічним за-головком. З урахуванням того, що письменник “Свинцевий Дири-жабль” переобладнав би в “мід-ний”. Подібно до того, як багато читачів “Срібну землю” завдяки віршам П. Мідянки сприймають саме як “мідну”. Про “міт Мідян-ки — у літі, у міді” пише й П. Вольвач. Треба визнати: міфів в інтерпретації лірики закарпатця накопичилося немало. Низка критиків зосереджується на екс-отичності, настоянної на експресії діалектизмів у його творчості.

Нове видання, підготоване в бібліотеці сайту “ЛітАкцент”, окреслює широкий зріз доробку лі-тератора. Тож і динамічний ху-дожний світ відкривається в су-купності джерел. Очевидно, незмінний “я”-поет П. Мідянки — це Данте, чий поводир — не Вер-гілій, а Сивілла, героїня іншого міфу. Часом вона прохоплюється в бурлескних роздумах і бурлес-

ПАВЛО ВОЛЬВАЧ ВІРШІ НА РОЗІ

кних образах, на штиб Секлети, що "в зеленому буфеті... // Сухий інжир жує..." ("Трилисник в пику "Бу-Ба-Бу"). Ліричного суб'єкта приймає світ високого, у якому переплелися "здичавіла в'язь" орнаментів Й. Бокшя та "один на місто — Кошки арабск". Утім, бажаним та вкарбованим у пам'яті виявляється повсякденне життя, те, де слід навчитися відкривати диво. Через це у вірші "Віднайдений фотознімок" дорослий голос набуває дитинності. Споглядаючи себе з дистанції років, "я" — поет наголошує: у "колишньому", безпосередньому, сприйнятті "ріка // Пливла... // Немов чужа, прибулда таранте-ла. // Розалія, Тамара, Елла, Бела! // Як у цьому місті імена!" Для десятикласника "плінер чудний", адже відкриває побутові сценки з півзбагненими висловами угорською на, здавалося б, тривіальному тлі школи... Такі "флеш-беки", зазірання назад, — розгадування "тіні риби" на Мідянчин лад. Лише завдяки їм ужиток не затьмарить "заповідь єдину й нелукаву", яка залишається в мистецтві ("Яновщина-Гоголева").

Схоже, у сполученні подининному чутливого світосприйняття з "загартованою" суворістю полягає ціль поета. У її досягненні письменник є достеменним символістом. Реконструюючи ідеал, автор опосередковує терени фантазії устром, максимально доступним для себе в реальності. Звідси — діалектне й етнографічне стенографування пережитого. Найвиразніше стик двох світів помітний у диптиху "За мотивами полотна Сіслея...". У першому вірші виникає питання: "...Що з снігів, що буде потім з них?" — і "гуде, як дзвони..., голова", "по-пасторальному не-віглас дзвінко блейть". Друга поезія відсіює ідилічність, зберігаючи всі образні точки перетину: "Дожити б до Різдва, до бетлегему, // Та й потоптати власний дріб'язок. // В снігах стопити це виття і темін..."

Однак "символізм" П. Мідянки — певна умовність. У письменника, для якого надміру етикетні "крюшон...", цукерки від "Рошен", // Всі забаганки пана Мандельштама", ще потужніша — викривальність поп-арту. Вступаючи в діалоги з Енді Ворголом, зачинателем напряму, лірик не оминє "конвульсивний...", побожний "фольк" і "маразматичний вигин камбали". Та головне, ліричний суб'єкт у "Луйтрі..." — передусім митець. Проникаючи в гушу карнавалу, такий творець спрагло потребує тиші (й, за можливістю, цитати Гете про це). І ще відчуває не тільки відповідальність, а й гротеск від того, що за невдажними мрійниками часто "незрячі лірики ідуть" ("Артемій Ведель")...

Що ж удається дізнатися з ворожіння на трилиснику? Очевидно, поезію 2010-х років чекають яскраві сполучення культурних панорам, нові означення царин нез'ясовного та експерименти з мовою. Мова таки помітніше й ефектніше позбувається статусу знаряддя. Мова починає моделювати сама себе з непередбачуваними зсувами в ритміку бесіди чи говірковий виклад, стоп-кадрами й перемотками. Вона розміщується "на розі", впритул до предметності. А зримий ліричний герой, певно, — "струнка, мов промінь... Навсікая", що сипле слівцями Семенка.

Петро СОРОКА,
м. Тернопіль

Пухонська Оксана. Вогонь. — Т.: Терно-граф, 2009, — 96 с.

Поезія Оксани Пухонської справжня і стихійна. А ще — красива. Як і сама авторка. За таких поетів завжди трішки страшно. І тому, що поезія сама по собі річ небезпечна, бо не відаєш, чи обніме, чи задушить (за Малишком), і тому, що талант, помножений на красу, це вже більше ніж вогонь — це вибух, бо поєднує у собі полум'я і порох.

Це тільки здається, що талант — це благо, а насправді важкий і часто непосильний тягар. Крила і власниці одночасно. За все у цьому світі треба платити, за талант — особливо. Чим платить Оксана за свій поетичний дар, я достеменно не знаю (та й ніхто, крім неї, знати не може), але здогадуюся, що плата ця важка і гірка. Бачу це хоча б по тому, як вона нарікає на долю і світ.

*Так стало багато світу,
Аж хочеться вовком вити...*

*Колись навчуся бути не собою,
Щоб світ цей обманути і піти
На берег тиші...
Чи у відсвіт бою,
Аби побути з вічністю на Ти.*

*Кров моя праслов'янська
по венах, як по струнах
Виливається болем...
І світ навкруги мов біситься...*

*І тільки світ цей тиняється
поміж людьми калікою,
Ніби невиліковно
на душу перехворів...*

*"Доля, курва ця клята,
продалась давно сповна..."*

Подібні приклади можна множити ще довшо, але зрозуміти, чому ця красива і обдарована дівчина не любить Божого світу і ремствує на долю, годі. Про це можна тільки здогадуватися. І жаско, і манливо-солодко зазірнути в безмір її душі, wypowiedженої у слові:

*Мені небом лягла на душу
До нудоти весняна синь...
І самотність
сумну зворушила,
Як і ти, не моя Волинь.
Нетутешньо
болить у грудях
Ні не серце, а лиш бузок,
Що під хатою на відлюдді
Ще торішнім
дощем намок...*

Відчуваєте, звідки ці мотиви, ця інтонація, цей трем? Цей голос упізнається з кількох нот. Тут повно Єсеніна та Ігоря Павлука. Як, власне, у багатьох інших віршах поетеси. Ні, не збираюся її гудити за це. Навіть генії стають на чийсь плечі, коли входять у велику літературу, стають, щоб не зависнути у порожнечі. Хіба Лермонтов не вирис із Байрона, а Стус із Свідзинського? Але в достатньо зрілої (не по літах) Оксани Пухонської нині одна проблема — вирватися із силового поля Ігоря Павлука. І я певен, що вона вирветься, можливо, уже вирвалася, бо збірка "Во-

ЯКЩО ОКСАНА ПУХОНСЬКА БУДЕ РОСТИ...

гонь" вийшла ще наприкінці минулого року, а становлення юної поетеси відбувається не по днях, а по годинах.

Те, що вона зустріла на своєму шляху такого справжнього поета як Ігор Павлюк, передусім благо. Але благо може обернутися катастрофою, якщо не вивільнити власний голос. Сильний учитель може підвести до трампліна, а може до безодні. І Павлюк, безперечно, зацікавлений, щоб його оточувала армія епігонів, і чим обдарованіший і яскравіший наслідувач, тим більше це лестить йому, але ходити в епігонах такому самородку як Оксана — гріх. Це можна сказати і про Юхима Дишканта — не менше диво тернопільського феномена ХХІ ст. Ігор Павлюк залишається у ХХ ст., за Пухонською і Дишкантом — ХХІ ст. Автор "Стихії" і сам це розуміє, бо пише: "Поет Оксана Пухонська — готовий образ дзвінкої сучасності, яка приречена бути нашим медіумом у ХХІ ст. поміж космосом і косами, між предками й нащадками, коренем і крилами...". Я певен, колісь писатимуть цікаві наукові дослідження і дисертації про стосунки і взаємовпливи Павлука і Пухонської, а може, й романи, як оце у В. Петрова про Куліша, оскільки і Павлюк, і Пухонська уже прописані в історії літератури. Прописані міцно, надійно, надовго. Треба тільки, щоб відкотилася піна і встоявся намул нашого хаосного часу.

Однак конкретніше про рецензовану збірку. Вогню в ній справді немало, але він не палахкотить, як домна, він латентний, як у застиглому вулкані, натомисть домінує біль, що має за свідчити — вулкан росте і має вибухнути.

*Серцевина мого болю
Розростається до безмежжя...*

*Бракує слів,
Щоб виказати душу...
Тебе бракує,
Щоб відчуті біль.*

*Ти прощаєш за все,
Вчши любити
глибокій біль...*

Нанизую ті строфи, де біль по-любому називається болем, але ним, як невидимим струмом, пронизане майже все, що народжується під пером цієї сильної дівчини, яка пише так само зухвало-сильно і відчайдушно-смислово. Чого варті хоча б її еротичні мотиви:

*Ніжність, гостра, як бритва,
Душу мені поріже.
Віршами слези витру...
Пісня, як вечір, свіжа
Так еротично плаче
На берегах Дніпрових...
Ти мені все пробачив,
Я тобі — теж готова.
Зір павутинні вени
Струнами стануть ночі...
Знаєш, а не даремно
Ти мене хочеш...*

А як багато тут ось таких озонно-свіжих зблисків-метафор і незабутніх образів: "Вітер осені вміє любити душу...", "Поламай слізьми вітер, Душа на тіла розбита", "Заговорена кров небес", "Нам би ще якийсь навчитися вміти, вміти так не думати про смерть...", "Наша спільна душа, мабуть, спільного тіла хоче"...

Це лірика, яку хочеться читати, яку варто досліджувати. І якби у нас справді існувала висока культура і градація художніх цінностей, так воно було б. "Вогонь" розходився б багатотисячними накладами, а молода авторка змогла б долучити до таланту і вроди ще славу і гроші. На жаль, сьогодні час не Пухонської, а Карпи. І це треба пережити.

Я постійно ловлю себе на думці, що про кожен із прочитаних віршів Оксани спроможний написати велике дослідження, наскільки вони місткі і незглибимі. А це вже ознака справжньої, із геніальними знахідками-зблисками поезії. І якби мені було двадцять, я ось такі вірші завчав би напам'ять і носився з ними, як із молитвою:

*Кіт сумний,
старенький телевізор,
Дві ікони — все як і колось.
У суспільстві
кольорових візій
Загубилась рідна моя вись.
Йде сусід до лісу за дровами,
Хтось в печі
пече пузатий хліб.*

*Душами живуть тут —
не словами,
Так, як жив
полянин чи дуліб.
Йм не треба чати і он-лайни,
Йм би тільки воля і сльоза...
Лиска щось
розказує у стайні,
Задивившись
в кілька літ назад.*

*Тут ще вміють
зорям ворожити
На безхмарність,
вітряність, на все...
Річка, до кінця
ще не розлита,
Руслло своє віддано пасе.
Мама ніжна,
як глибока пісня,
Зачекалась рідна на...
Мені*

*Тісно в цьому світі,
трохи тісно...
Й ті світи... які вони?
Сумні?*

Єдине, що мене трішки насторожує — такі нежіночі архетипи цієї збірки, як-от шаблі, списи, корчми і вино-пиво, або й цілі рядки: "Дай-но шаблю мені і спис", "шаліють ночі", "любити ... ножово", "тільки хочеться вкрити терпким благородним матом", "сигарета і чай зі снігом", "корчма матюками стогне"...

Але ми вже знаємо звідки це, од якого "козацького Бута". Та будемо сподіватися, що все-таки це вже велике прощання. Бо Оксана Пухонська, незважаючи на свою стихійність, не амазонка і не "єдиний мужчина", вона надто сильна, щоб приховувати жіночі слабінки і притлумлювати своє майбутнє материнство, ніби його бути не може.

Звісно, будь-яке пророцтво в долі поета небезпечно. Але я звязуюся на це і скажу ще ясніше: якщо Оксана Пухонська буде рости від збірки до збірки так, як вона виросла від часу своїх перших публікацій і дебютної книжечки "Крізь вени Всесвіту" до "Вогню", то українська література отримає першокласного поета у своєму класично-хрестоматійному варіанті, з усіма регаліями-титудами і нагородами. Безперечно, багато тут залежить від самої поетеси, якій варто було б не ремствувати на долю, а віддатися на її волю, примножуючи отримані від Господа таланти, бо сказано, кому дано, то дасться ще більше, а в кого віднято, то відніметься до решти.

Еккертман розповідає як одного разу попросив великого Гете зацікавитися долею винайнято обдарованого юнака, але той відмахнувся: "Ні-ні, звільни мене від цього. Скільки їх приводили до мене — обдарованих і перспективних, — але жоден із них не виправдав надії". Така небезпека, зрозуміло, тяжіє і над Оксаною Пухонською. Але хочеться вірити, що їй вистачить мужності й мудрості гармонійно поєднати Космач і космос, Сквороду і скворідку, шарм і шрами...

КИЇВСЬКУ РУСЬ ХРЕСТИЛИ ЩЕ ЗА КНЯЗЯ ОСКОЛЬДА?

Петро АНТОНЕНКО

Організаторами конференції були Інститут історії, етнології та правознавства ім. О. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка; Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка; Національний архітектурно-історичний заповідник “Чернігів стародавній”, Чернігівський історичний музей ім. В. Тарновського, Товариство пам’яті князя Оскольда, релігійно-філософський журнал “Віра і життя”, Благодійний фонд “Новий Чернігів”. Конференція пройшла за сприяння обласної державної адміністрації.

Захід проводився з нагоди 1150-річчя походу князя Оскольда Київського на Константинополь і укладання мирного договору між Руссю та Візантією. Як відомо, у результаті цієї визначної події відбулося міждержавне визнання Київської Русі як самостійної держави.

У перший день в обласній бібліотеці ім. В. Короленка з доповідями виступили відомі дослідники, зокрема Петро Толочко, доктор історичних наук, академік НАН України, директор Інституту археології НАН України, Володимир Коваленко, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії та археології України Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка, Сергій Шумило, заступник голови Товариства пам’яті князя Оскольда.

Спектр наукових виступів був

“Християнізаційні впливи в Київській Русі за часів князя Оскольда: 1150 років” — під такою назвою в Чернігові пройшла Міжнародна наукова конференція. Науковці обговорювали малодосліджену сторінку історії Київської Русі.

доволі широким. Зокрема Олена Черненко, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та археології України Чернігівського національного педуніверситету, розповіла про давньоруські християнські старожитності Новгород-Сіверської землі, Володимир Руденко і Тетяна Новік, науковці заповідника “Чернігів стародавній” — про християнський вплив на поховальний обряд за матеріалами археологічних досліджень у Чернігові, а Олександр Терещенко, старший науковий співробітник Центру археології та стародавньої історії Північного Львівського університету ім. Д. Самоквасова Чернігівського національного педуніверситету, виступив із науковою розвідкою

на тему “Війни перших Рюриковичів у контексті становлення Давньоруської державності”.

Другого дня конференція продовжувалася в приміщенні Колегіуму, пам’ятці архітектури заповідника “Чернігів стародавній”. Дуже цікавою і дискусійною була доповідь Володимира Личкована, доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри Чернігівського педуніверситету “Сигнатура Смаргла в ранньо-християнській культурі Київської Русі”. Історик із Росії Сергій Цветков, письменник, головний редактор видавництва “Русько-Балтійський інформаційний центр “БЛІЦ”, виступив із доповіддю “Похід русів на Константинополь у 860 році і проблема вибору віри”. До речі, після конференції генеральний директор заповідника “Чернігів стародавній” Юрій Соболев і Сергій Цветков обговорили шляхи співпраці щодо вивчення старожитностей Чернігова та видання наукових книг.

У резолюції конференції сказано, що початок східнослов’янської державності необхідно виводити від першого дипломатичного визнання її на міжнародному рівні. Така подія в історії Києворуської держави мала місце 1150 років тому, коли в червні 860 р., після тижневої облоги

столиці Візантійської імперії Константинополя флотом русів на чолі з князем Оскольдом Київським, було укладено мирний договір. Цей договір уперше пов’язав Русь і Візантію міждержавними відносинами, започаткував дипломатичні, торговельні та культурні взаємини на шляху “із варяг у греки”, відбулося хрещення Київського князя Оскольда і було започатковане поширення християнства на Русі.

Усе це засвідчує, що Київська Русь задовго до появи на Півночі династії Рюрика сформувалась як повноцінна самостійна держава. З часів князя Оскольда почався поступовий процес не лише поширення християнських світогляду, цінностей та культури, а й долучення Київської Русі до візантійсько-християнської цивілізації.

Не випадково від походу князя Оскольда на Царгород давньоруський літописець виводить початок Київської Русі і її державності. “Повість минулих літ” відзначає, що саме з цього часу “на-

чася прозивати Руська земля”. І саме з цієї події давньоруські літописці вели хронографічний відлік у своїх літописах — “Отсель начнем и числа положим”. Це свідчення вітчизняного літопису є вагомим підтвердженням історичної та політичної важливості походу 860 р. і досягнутих дипломатичних домовленостей для міжнародного утворення першої Київської Русі як повноправної незалежної держави та початку її поступової християнізації.

Дослідники запланували продовжити вивчення таких маловідомих сторінок нашої історії, як християнізація Київської Русі.

До проведення цього цікавого заходу долучилася обласна “Просвіта”. Зокрема у просвітянському культурно-мистецькому центрі “Інтермецо” було організовано прес-конференцію науковців — учасників міжнародної конференції. А потім тут пройшла презентація книги Сергія Шумила “Князь Оскольд і християнізація Русі”.

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська область

ШАБЛЯ, ЗАГУБЛЕНА У «ЛІТОПИСІ РУСЬКОМУ»

Від колишнього княжого городища у Муравиці (присілку селища Млинова), згаданого в “Літописі Руському” за 1147 рік залишився тільки високий пагорб, який кожного року підмивається водами річки Іква.

Торік про княжі часи, зокрема про баталію в Муравиці, яка відбулася 863 роки тому за участю князів і половців, нагадав знайдений уламок щита. А нині знайдено половецьку шаблю. Її вилував у річці мешканець сусіднього с. Млиново села Береги Олександр Білецький.

Рибалка натрапив на якийсь залізний предмет. Витягнув із мулу, очистив і побачив, що це справжнісінька шабля. Щоправда, без дерев’яного руків’я, у кількох місяцях пощерблена, але ціла. Ще й із залишками якогось знака, що, ймовірно, вказує на клеймо майстра. За формою шабля нагадує колишню половецьку холодную зброю, і ця прив’язка сповна відповідає муравицьким реаліям, які описані в “Літописі Руському”.

Отже, гортаючи сторінки літопису, натрапляємо на опис подій 1147 року, на який припадає “початок княжіння у Києві князя великого Юрія, сина Володимира Мономаха, внука Всеволодова, правнука Ярославового, праправнука великого Володимира, що охрестив усю землю Руську”. Читаємо: “І князь Юрій із братом своїм Вячеславом і з усіма дітьми своїми пішли до Луцька. Ростислав із братом своїм Андрієм пішли наперед... Та коли вони стали поблизу (города) Муравиці, уночі був лютий переполюх... По тому половці всі кинулися втікати назад зі своїм воеводою Жириславом (Нажировичем), кидаючи зброю... Андрій був (тоді) попереду, а брат його Ростислав за ним стояв і кликав його до себе. Та Анд-

рій не послунав його і видержав переполюх той. Андрієва ж дружина, приїжджаючи до нього, нарікала: “Що ти робиш, княже? Поїдь-но, княже, звідси! Хіба ж ми добудем сором?” Але Андрій не послунав їх, а поклав надію на Бога (і) переждав до світу. Коли ж побачив Андрій, що до світу втекли всі половці, він воздав хвалу Богові...”

Детальніше про часову приналежність шаблі до тих чи інших подій зможуть сказати науковці-дослідники, яким Олександр Білецький планує передати шаблю і згаданий уламок щита, якого він знайшов метрів за десять від нинішньої знахідки.

Стародавні знахідки спонукали Олександра Білецького до глибшого вивчення історії Муравиці і до можливих археологічних розкопок, адже тутешня місцина, можливо, приховує ще багато цікавих артефактів.

У далекому минулому Муравиця була давньоруською фортецею, мала городище, оточене болотом і водами річки Мельнич-

ки. Окрім “Літопису Руського”, її згадано і в наймонументальнішому творі української мемуарної прози XVII—XVIII століття літописі Самійла Величка, який разом із літописом Самовидця, літописом Григорія Грабянки й “Історією русів” творить комплекс козацької історіографії. До книги додано карту України, що була під польським володінням, складену в першій половині XVII ст. французьким інженером

Бопланом, і на цій карті Муравиця позначена як велике містечко.

Є згадка про Муравицю і в довіднику Мечислава Орловича “Ілюстрований путівник по Волині” 1929 р.: “У 1560 р. Муравиця належала Катерині Вишневецькій, дружині графа Богдана Ходкевича. На місці замку Вишневецьких із XV ст. залишилися лише плити”.

Відомий історик Микола Тео-

дорович в “Історико-статистичному описі церков та приходів Волинської єпархії” за 1890 р. також описує тодішню Муравицю. Увагу археологів Муравиця вперше привернула 1960 року. Тоді обстежити городище приїхала ленинградська експедиція Інституту археології АН СРСР під керівництвом П. Раппорта. Пізніше, 1965 року, Муравицю досліджувала експедиція Інституту суспільних наук Львова, а також археологічна експедиція Рівненського краєзнавчого музею під керівництвом Б. Прищепи. Під час розкопок було виявлено залягання двох культурних шарів початку бронзової доби. Там було розкопано залишки житла, частково заглибленого в землю, крем’яні майстерні, де тогочасні майстри виготовляли знаряддя і зброю з кременю. І це відбувалося приблизно 3,5 тисячі років тому. Отже, цілком ймовірно, що територію Муравиці поселенці займали ще тоді.

Натомість перша задокументована згадка про поселення сягає у глибину віків на 863 роки. Відтоді багато чого змінилось в обрисах містечка, яке нині не має навіть статусу села, а лише як присілок, що територіально належить Млинову. Та історично жодним доколишнім поселенням не дорівнятися до колишньої Муравиці, яка нагадує про себе цікавими знахідками.

ВІКТОРІЯ КОВАЛЬЧУК: «ГЕЙ, ДОРОСЛІ, ЗГАДАЙТЕ ДИТИНСТВО!»

На порозі сивочубий Миколай із торбинкою радощів, казок, чарів і фантазій... Напередодні цього свята ми вирішили поспілкуватися з неповторним художником-ілюстратором Вікторією Ковальчук про кольоровий світ дитячої книжечки й таємниці малюнка...

— Вікторіє Володимирівно, Ви проілюстрували найяскравіші дитячі книжечки поетів Івана Світличного, Ліни Костенко, Богдана Ігоря Антонича, Анатолія Камінчука... А хто для Вас найулюбленіший дитячий поет? І чому?

— Так складно відповісти на таке просте запитання. Чому? Бо їх, цих поетів, як квітів у полі, — багато-багато... Агнія Барто, Самуїл Маршак, Корній Чуковський, Даниїл Хармс, Борис Заходер, Вільям Блейк, Джон Кітс, Роберт Стівенсон, англійська абсурдна поезія, Ян Бжехва, Юліан Тувім... А серед українських авторів — Ігор Калинець, люблю його “дорослу” поезію — чіпляє за душу, але й дитячі вірші у нього виразні й стильні; Богдана Бойко, — мрію зробити колись на тему її віршів цікаву книжку, Роман Скиба. Галина Кирпа — оформила свого часу прекрасну, шпору книжку її поезій для дітей “Ну й гарно все придумав Бог”; Наталя Забіла, теж оформляла її книжку “Ясочин садочок”; Василь Войтович, пам'ятаю його книжку “День прокинувся”, з якої почалася моя співпраця з українськими видавництвами, та й усі Вами названі поети теж мої улюблені, бо вони достойники і неймовірно талановиті люди.

— Нині побутує думка, що дитяча книжка має бути комерційним “продуктом”, а її першорядна роль формування духовних основ, світогляду, національної самосвідомості, характеру маляти, ніби завісою. Як можна цьому протидіяти? І яким, на Вашу думку, має бути “обличчя” новонародженої дитячої книжечки?

— Питання дуже болюче. Книжка не є “продуктом”, та, на жаль, ми живемо в часи споживацької цивілізації... Книжка — витвір, створений цілим колективом ентузіастів і професіоналів, що люблять свою справу. Не буду оригінальною, коли скажу, що ідолом сучасності стали гроші, вони заступили тонку постаць духовності й звідси “рівняння” на кіч, обивательський смак, вибачте, сільський гламур. Коли малюю для дітей, то ніколи не намагаюся підлаштуватися під них, радше навпаки: я ніби беру їх на руки і хочу підняти над землею, над життєвою захланністю. Світогляд дитини формується передусім щільністю духовного простору, в якому дитя розвива-

ється. Треба мати мужність і високі орієнтири, щоб усе називати своїми іменами. Це одна з передумов протидії комерційності нашого життя. А “обличчя” дитячої книжки повинно бути фантазмагорійним, несподіваним, зі здоровим рум'янцем. Подобаються вишукані, деталізовані ілюстрації в розкішних виданнях, але часто ловлю себе на тому, що з насолодою роздивляюся “простенькі” книжечки з найвідомішими, трохи незграбними, невмілими, але такими теплими, милими картинками. Зразу відчуваю, скільки любові й стараності вкладено у них.

— “Усім вистачить місця під сонцем, головне, щоб тінь від нас не була занадто темною і довгою...”

— стверджуєте Ви. Як народилося таке промовисте гасло?

— Мені дуже близьке глумлення середньовічних схоластів — те, що виходить із-під рук художника, є відображенням божественного в людській реальності, свідомості. Моє теперішнє гасло народилося із поваги до роботи художника, незалежно від ступеня обдарованості, як своєрідний заклик орієнтуватися на вічні цінності життя, на красу, гармонію Божого творіння. Мистецтво — здатність до співчуття засобами побудови художнього образу. Хай Акакії Акакієвичі приходять на наші виставки й отримують заряд позитивних емоцій, надію, що вони не самотні в холодному світі грошей і марнославства... Старенька Європа вже пройшла свій шлях постмодерну, і тепер відкашлює його смердючі залишки без істинності і без об'єктивності. А ми з хворобливим захватом прямуємо роздивлятися криваві муляжі Хьорста і ламаємо мізки, що б це значило? Нещо-

давно в Києві відбулася виставка у Мистецькому Арсеналі “Арт-Київ contemporary”, як приклад “тіні надзвичайно темної, аж чорної і довжелезної” від експонатів (те, що було виставлено, — творами можна назвати з великою натячкою). Чого варта мавпа в терновому вінку! У мене є ще один вислів: “Митець — вісник, а не садівник власної пиhi”. Вісник, який віщає про світ, йому дарований. Невже брутальна мавпа — це світ, який даровано?! Пам'ятаєте слова Довженка про калюжу, в якій одні помічають брудну воду, а інші — віддзеркалення неба?.. Згадую казку Андерсена “Нове вбрання короля”, споглядаючи за нашим життям-буттям, так і кортить за хлопчиком вигукнути: “Але ж король голый!”

— Ви виробили свій неповторний стиль “приколізму”. Це своєрідний протест проти стандартів і схем маскультури?

— Сьогодні є стільки приводів протестувати! Інколи буває дуже боляче, настільки, що починаєш “приколіватися”. Тоді з'являються коті-філософи, собаки-клумби, кульбабки з горнятками кави, літаючі дерева, трикутні ворони, місто на повітряній кульці і всілякі інші “приколи”. Гей, дорослі, згадайте дитинство, неосяжний світ під капаном, близьке небо! Де дідуся драбина?! Залізу по ній до місяця!.. Сьогодні відбувається втрата цінностей. За “булку з ковбасою” ми втрачаємо людяність, а такі риси, як скромність, смиренність, добросердечність, цнотливість сприймаються як нікчемний анахронізм. Герої дня — бандити, повії, шахраї, хіба що з приставкою “супер”. Час Маленького принца, жертвовної любові, християнських чеснот минув? Питаю всіх! У відповідь — захекане дихання поспішаючого люду. Сідаю за стіл і поринаю у світ наївний і радісний, простий, як ковток молока чи сонячний зайчик на мережаній фіранці... Узагалі “приколівати” на світі, слава Богу, дуже і дуже багато в усіх сферах життя, просто люди не завжди зізнаються в цьому...

— Ваші малюнки надзвичайно

промовисті, проникливо-символічні, насичені інформацією та глибоким змістом. Звідки черпаєте натхнення та неповторні ідеї?

— Ви бачили, як виблискують всіма кольорами райдуги сніг на сонці в морозний день? Ці снігові коштовності я називаю діамантами знедолених. На плечі сидає врятована і приручена тобою пташка і шебече своє пташине, а ти ніби розумієш її. У горах, під вечір, череда видзвонює потаємну подяку господарю за соковите, розкішне пасовисько, а ти слухаєш передзвін і захід сонця. Перша скарбниця. Відкриваєш книжку, великі й маленькі, наповнені мудрими, потаємними словами, що вчать. Друга скарбниця. Зустрічаєшся, спілкуєшся з людьми простих і дивовижних талантів. Розкриваєш їхні долі, співчуваєш і любиш їх. Третя скарбниця.

— Торкнімося двох останніх книжечок, які чекають свого вдячного читача: “Кіт Мартин”

Дмитра Павличка та збірка казок Костя Гнатенка “Рожева мрія”. Вони витворені абсолютно у різних стилях: ілюстрації до першої пронизані політичним наповненням, а друга вражає найдивакуватішими, чудернацькими образами...

— Справді, це різні книжки. “Кіт Мартин” має довгу і щасливу долю. Багато років тому мала радість малювати “Пригоди kota Мартина”, вона вийшла у 80-і роки п'ятдесятитисячним накладом! Мала неабиякий успіх — я раділа разом із Марином і українськими дітками. Час минав. Україна стала незалежною державою, відбулася помаранчева революція, наклада книжок зійшли майже нанівець — 1 тисяча, від сили 5 тисяч примірників. Дмитро Павличко, небабдужа людина, дописує книжку. Кіт Мартин стає політизованим. Мені дуже не хотілося малювати продовження казки, але розуміла, що треба... Якщо не я, то хто. Так народилися мої політичні коти. Щоб було цікавіше малювати, розширила межі тексту, котів зробила кольоровими, як у житті визначається партійність — синьо-білі, червоні, жовто-блакитні, помаранчеві, біло-сердечні! Так захопилася темою, що написала текстовий концепт до ілюстрацій, який і виставила на цьогорічній персональній виставі “Зустріч” разом із картинками.

Щодо другої книжечки, яка чекає свого часу, — то це зовсім інша історія. Малювала її під настрій тих людей, що полюбили казки і чудасії, бо Ви коли-небудь бачили, як з ромашки виростає дерево з смішними пташками, родинки, в яких плавають вітрильники і розквітає лілея, а будиночки, що стоять прямо на довжелезному, схожому на довгу-предовгу дорогу, шалику папуги з чудернацьким ім'ям Дротик? Це книжка про мрію, яка збувається, написана з любов'ю Костею Гнатенком. Ви бачили, якою є мрія? Мрії різнокольорові, кому що подобається — в одних мрія синя, як море, наприклад, у морської свинки, у других мрія рожева, як повітряна кулька! Подумалося, чи бувають мрії чорного, сірого кольорів? Може, бувають, але їхній історії не беруся малювати.

ЗАВІТАЙТЕ У СВІТ «КНИЖКОВОГО МИКОЛАЯ»

Незабаром стартуватиме передноворічний Київський книжковий ярмарок “МЕДВІН: Книжковий Миколай”, насичений зустрічами, майстер-класами та іншими цікавинками, що потішать дітей і дорослих. Тож ми вирішили поспілкуватися з керівником проекту Валерією ОЛЕКСІЄНКО про особливості проведення свята, припорошеного зимовими чарами...

— Пані Валеріє, у чому унікальність цього рокового “Книжкового Миколая”?

— Основна мета — відновити й ще раз довести сучасній людині з дитинства знайоме правило “Найкращий подарунок — книжка”. Окрім уже звичних для нашого ярмарку майстер-класів і літературної кав'ярні, на виставці працюватиме фольклорна сцена, де дітей і дорослих учитимуть колядувати й щедрувати.

— Традиційно “Медвін” вражає багатогранною програмою. Якими заходами потішите цієї зими?

— Програма буде велика і цікава. Чекаємо на Коляду від зірок. Спеціальний гість ярмарку — Олег Скрипка. Вперше саме на нашій виставці пройде нагородження

Дванадцятого Всеукраїнського рейтингу “Книжка року”. На відвідувачів чекає величезна автограф-сесія авторів книжок-переможців. Театральні, музичні та художні заходи також чекають на своїх шанувальників. Так, наприклад, джаз-бенд, до складу якого входять Млада, Сергій Табунщик, Олексій Боголюбов, заколядують на ярмарку. Спеціально для цього гурт створив дві нові пісні, які й почують відвідувачі під час відкриття 23 грудня. На ярмарку буде представлено продукцію близько 100 українських видавництв, серед яких “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, “Видавництво Старого Лева”, “Грані-Т”, “Кальварія”, “Країна мрій”, “Нора-Друк”, “Фоліо” та багато інших.

Сторінку підготувала Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Уляна ВОЛКОВСЬКА

МАГІЧНЕ ЧИСЛО СІМ...

Сім кольорів райдуги, сім нот, сім різнокольорових пелюсток чарівної квітки бажань... Це магічне число зібрало в Колонному залі імені М. Лисенка Національної філармонії України друзів Президентського фонду Леоніда Кучми “Україна”, якому сьогоріч виповнилося сім років... Варто зауважити, що за час існування фонд започаткував і реалізував чимало проектів. Це, наприклад, комплекс заходів, спрямованих на утвердження престижу та популярності української культури і національного мистецтва під назвою “Пам’ять серця”; проект “Підтримка сільських бібліотек”, спрямований на пропаганду української книжки і поповнення книжкових фондів сільських бібліотек тощо.

На вечорі було представлено альбом із трьох компакт-дисків “Пісенний Кобзар”. Дирижує Павло Муравський. Це тільки початок здійснення задуманого Павлом Муравським грандіозного суспільно значущого задуму — явити Україні й світові третину “Кобзаря”, покладеного на музику. Фонд “Україна” профінансував випуск цього альбому з наявних у фондах Національної радіокомпанії України записів 30 хороших творів, які маестро здійснив свого часу з капелами “Трембіта”, “Думка”, хорами Українського радіо та Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського. “Колісь у людей любов і повага до “Кобзаря” була вища, як зараз, — розповідає 96-річний маестро Муравський. — Тоді частіше й більше його читали, співали. Пригадую, коли я працював у капелі “Трембіта” у Львові, то в Шевченківські дні хор співав у філармонії п’ять концертів щодня, і завжди були аншлаги. А ще ж і по районах їздили. Таке було ставлення до Шевченка. А тепер співаних творів із “Кобзаря” знають дуже мало, всього декілька. А в моєму розпорядженні є 157 хороших творів. І мій заповітний задум — записати всі хорові твори на слова Тараса Шевченка. І я й досі живу цією мрією. Звучання “Пісенного “Кобзаря” має бути на рівні геніальної Шевченкової поезії. Я так люблю й так тонко чую Шевченка, бо його слова йдуть від самого серця! Шевченкова поезія легко кладеться на музику й легко співається, бо вона сповнена живим ме-

лодійним звучанням. І виконані зі взірцевим хором записи стануть доступні людям: вони розійдуться по школах, закладах культури, по церквах, і їх можна буде чути повсякчас. І так ми згадуватимемо Шевченка не тільки в день народження й день пам’яті, а щодня й глибше пізнаватимемо його, й оживатимемо душами...”

...Тож у заповненій залі панує атмосфера радості: всі в передчутті свята, а за лаштунками тремтливе дитяче хвилювання учасників дійства. Одна мить, і погляди та серця прикуто до врочистої сцени, де обдарована молодь,

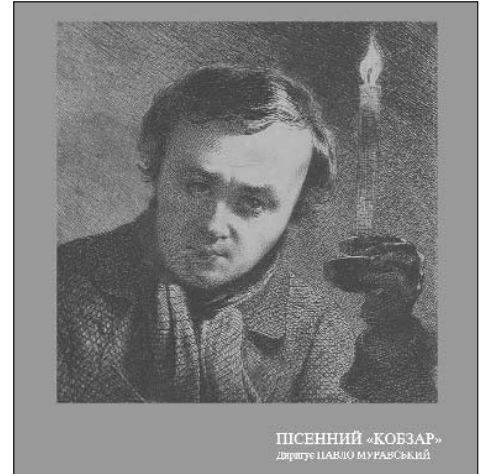

стипендіати фонду, влаштували дивовижне свято духовності. Благодійний концерт талантів розпочав!

Відкрила концерт лірична мелодія скрипки... Ансамбль скрипалів “Сельсєбіль” Кримського інженерно-педагогічного університету (керівник — заслужений працівник освіти АР Крим Зарема Алієва) виконав “Вальс до драми М. Лермонтова “Маскарад” (А. Хачатурян) та “Романс” (Г. Свиридов). Продовжили урочистості юні піаністи, брати Богдан та Андрій Топорів-

ські, які з перших кроків усе роблять разом... “Увертюра до кінофільму “Шерлок Холмс” (К. Данькевич) (викладач — заслужена артистка України Наталя Роменська) у виконанні хлопчиків зірвала зливу оплесків. Неповторний голос дівчинки з далекого села на Тернопільщині Ірини Українець також не залишив нікого байдужим. Іринка заспівала “Арію Джоконди із опери “Джоконда” (партия фортепіано — лауреат міжнародних конкурсів Анастасія Тітович). Ніби зачарував гостей порухом смичка талановитий скрипаль Назар Федюк, який за сім років творчої діяльності має 19 найрізноманітніших перемог на всеукраїнських і міжнародних конкурсах. Хлопчик виконав “Кармен-фантазію” (Ф. Вагнер) (партия фортепіано — Марія Вишківська). Марійка Усіченко із Черкас подарувала “Пісню Лади” (В. Федоров) у супроводі Київського камерного ансамблю “Контрасти Київ-Класік” (керівник — народна артистка України Євгенія Басалаєва). У сім років дівчинка стала переможницею Всеукраїнського фестивалю “Садок вишневий коло хати”. Переможець семи всеукраїнських конкурсів полтавчанин Станіслав Зубар продовжив свято глибокосяжної пісню “Дивлюсь я на небо...” на вірші М. Петренка.

Ім’я наступної учасниці концерту Соломійки Лук’янець відоме і знане далеко за межами України — дівчинка переможниця “Нової дитячої хвилі — 2009”, третього міжнародного конкурсу юних вокалістів у Петербурзі та лауреат інших міжнародних конкурсів. Тож “Аве-Марія” (Й. С. Бах, Ш. Гуно) та “Соловей” (О. Аляб’єв, вірші Л. Дельвіга) у її виконанні ще довго лунатиме у серцях глядачів. Долучилися до дійства і вихованці Опішнянського колегіуму мистецтв. “Ви опікується дітьми всієї України, які є нашим майбутнім. Якби такою справою займалися всі достойники нашої держави, то цей концерт тривав би роками...”, — звернулася зі словами вчлності директор Опішнянського колегіуму мистецтв Людмила Овчаренко. Гості з опішнянської землі прийшли із незвичайним букетом, виготов-

ПІСЕННИЙ “КОБЗАР” дирижує ПАВЛО МУРАВСЬКИЙ

леним із гончарних виробів. Він увібрив у себе все тепло і майстерність рідного краю — тут і соняхи, і мальви, і волошки... і головне — він ніколи не зів’яне!

Гуморесками Павла Глазового потішили глядачів вихованець Опішнянського колегіуму мистецтв Антон Рокита та Артур Писаренко із с. Якимове Полтавської області. Святкову естафету продовжила ритмічна композиція “Джа-да” (Боб Карлтон) у виконанні джаз-оркестру “Little Band Academia” (художній керівник — заслужений діяч мистецтв України Віктор Басюк). Ансамбль “Веселі ложкари” Комсомольського селищного Палацу культури Харківської області виступили під російські народні пісні “Коробейники” та “Выйду ль я на реченьку” (керівник — заслужений працівник культури України Валентина Біленька). Не забарилися вітання зі славної Чернігівщини. Молодіжний хор “Світич” Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (керівники-диригенти — заслужені діячі мистецтв України Людмила Шумська, Людмила Костенко) привіз музичний дарунок — українську народну пісню “Щедрик” та фрагмент із мюзиклу “The cats”. Хор — лауреат 10 міжнародних конкурсів та володар золотої медалі Першої всеукраїнської хорової олімпіади. А завершилося свято пісню “Многі літа” у виконанні всіх учасників концерту. Тож хочеться сподіватися, що благодійна діяльність фонду “Україна” набиратиме нових обертів...

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА НА 2011-й — ДО 20 ГРУДНЯ!
Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

на 1 місяць 4 грн 77 коп. на півроку 25 грн 77 коп.
на 3 місяці 13 грн 71 коп. на рік 50 грн 34 коп.
Поштовий індекс — 30617, сторінка 63 в “Каталозі”

Засновник: Всеукраїнське товариство “Прогвіти” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА
Редколегія Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора Петро АНТОНЕНКО 279-49-47, Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури Леся КОВЕРЗНЕВА 279-49-47

Відділ прогвітянської роботи Надія КИР’ЯН 270-55-57

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК Ольга МОШКОВСЬКА 278-63-69

Комп’ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ 278-63-69

Черговий редактор Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo-prosvity.org

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301250 Наклад у грудні — 35 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Прогвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги: на місяць — 4,77 грн. на 3 місяці — 13,71 грн.

